

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДУ «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М. І. ДОЛІШНЬОГО НАН УКРАЇНИ»



ПОЛЯКОВА ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 330.341.1:332.14:339.924

**ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ
В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.05 –
розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

ЛЬВІВ-2019

Дисертацією є рукопис.
Дисертація виконана в ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України”

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Мокій Анатолій Іванович,
ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України”,
провідний науковий співробітник відділу регіональної економічної політики

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України
Варналій Захарій Степанович,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри фінансів;

доктор економічних наук, старший науковий співробітник
Лайко Олександр Іванович,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, заступник директора з наукової роботи;

доктор економічних наук, професор
Павліха Наталія Володимирівна,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків.

Захист відбудеться 8 липня 2019 р. об 11 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.154.01 в ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України” за адресою: 79026 м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України” за адресою: 79026 м. Львів, вул. Козельницька, 4 та на сайті: [www://ird.gov.ua](http://ird.gov.ua).

Автореферат розісланий «__» червня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук



П. В. Жук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Активізація інноваційної діяльності у глобальному вимірі істотно впливає на конкурентоспроможність регіонів і національної економіки. Вагомим чинником розвитку стає не лише глобалізація ринків, а й інтенсифікація інноваційних процесів, що обумовлює конкуренцію між суб'єктами різних рівнів системної ієрархії на основі застосування інноваційних стратегій. Простежується значна диференціація регіонів України за рівнем конкурентоспроможності, що обумовлює погіршення конкурентних переваг на зовнішніх ринках, посилення міжрегіональних суперечностей, виникнення дивергентних тенденцій і депресивності територій. Недостатній рівень інноваційної активності та використання інноваційного потенціалу призводить до зниження рівня конкурентоспроможності регіонів, звуження можливостей розвитку і раціонального використання інтелектуальних ресурсів. На сучасному етапі реформування розвиток економіки регіонів на інноваційних засадах стає одним з пріоритетів зміцнення конкурентоспроможності, модернізації інституціонального базису та ефективного використання інноваційного потенціалу.

У вітчизняній економічній науці знайшли відображення дослідження фундаментальних засад формування та реалізації інноваційної політики, фінансування інноваційної діяльності, функціонування інноваційної інфраструктури, стратегічного програмування інноваційного розвитку, методології оцінювання інноваційного потенціалу та ефективності інноваційної діяльності в умовах глобалізації. Теоретичним основам інноваційного розвитку національних економік присвячені праці вітчизняних і зарубіжних учених Ю. Бажала, Д. Белла, Р. Вернона, В. Гейця, С. Давимуки, Е. Денісона, Б. Джовановича, В. Зянька, С. Іщук, М. Кондратьєва, П. Кругмана, С. Кузнеця, А. Маршалла, А. Мокія, Дж. Нейсбіта, Ф. Перру, С. Пирожкова, М. Познера, М. Портера, П. Ромера, Б. Санто, Р. Солоу, Я. Тінбергена, М. Туган-Барановського, К. Фрімена, Ф. Хайека, П. Хаггена, Дж. Хікса, Й. Шумпетера, Ю. Яковця.

Дослідженнями конкурентоспроможності регіонів, галузей економіки, чинників формування конкурентних переваг займалися О. Амоша, Л. Антонюк, П. Беленький, О. Бобровська, В. Борщевський, І. Буднікевич, З. Варналій, Т. Васильців, А. Гранберг, З. Герасимчук, І. Дегтярьова, М. Долішній, С. Захарченко, М. Згуровський, В. Кравців, О. Лайко, М. Мельник, Х. Притула, Ю. Стадницький, І. Сторонянська, А. Сухоруков, В. Токар, О. Федірко, Л. Федулова, С. Шульц.

Особливості, проблеми і пріоритети реалізації євроінтеграційного вектора України відображені у працях Д. Антонюка, В. Будкіна, І. Єгорова, О. Єрмакової, Д. Лук'яненка, А. Мельник, В. Новицького, Н. Павліхи, С. Писаренко, А. Поручника, В. Сіденка, А. Філіпенка, В. Чужикова, О. Шниркова та ін.

Попри вагомий теоретичний і прикладний здобуток вітчизняних і зарубіжних учених, інноваційний розвиток регіонів України пов'язаний з системними проблемами і потребує подальших досліджень, систематизації, узагальнення, імплементації та розвитку методології і механізмів реалізації регіональної політики і стратегій, які довели ефективність у країнах-членах ЄС. Подальше погіршення науково-технологічного та інноваційного потенціалу як чинників підвищення конкурентоспроможності регіонів актуалізує необхідність коригування стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку, їх гармонізації з тенденціями техноглобалізму та європейськими практиками.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконувалася в межах науково-дослідних тем:

– ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України”: “Трансформація економічного середовища прикордонних територій в рамках дії Угоди про асоціацію між Україною та ЄС” (номер державної реєстрації 0116U004037), де автором обґрунтовано пріоритети підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів України в умовах реалізації основних положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; “Визначення перспектив участі суб'єктів господарювання прикордонних регіонів України у глобальних ланцюгах доданої вартості (номер державної реєстрації 0118U001494), у якій здобувач розробила комплекс напрямів залучення вітчизняних суб'єктів господарювання до спільної інноваційної діяльності;

– Національного інституту стратегічних досліджень: “Обґрунтування заходів державного сприяння міжнародному трансферу технологій у контексті розширення зони вільної торгівлі” (номер державної реєстрації 0108U00952) у межах проекту “Соціально-економічний розвиток України: формування конкурентоспроможності в умовах відкритої економіки”, у якій автором розглянуто проблеми і перспективи участі України у патентно-ліцензійній торгівлі та розроблено заходи щодо усунення виявлених перешкод; “Обґрунтування напрямів розвитку інноваційного підприємництва з урахуванням світового досвіду” (номер державної реєстрації 0107U02508) у межах проекту “Стратегічні пріоритети регіональної політики України”, де автором проведено оцінювання стану інноваційної діяльності в малих містах і розроблено заходи з підвищення ефективності інноваційної політики на регіональному рівні;

– Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій: “Стратегічні пріоритети економічної безпеки розвитку України в умовах глобальної економіки” (номер державної реєстрації 0115U001873), де автором обґрунтовано визначальну роль конкурентоспроможності економічних агентів різних рівнів ієрархії як чинника національної економічної безпеки на тлі глобальних змін; “Напрями та механізми зміцнення економічної безпеки суб'єктів господарювання в процесі європейської інтеграції” (номер державної

реєстрації 0116U006779), де автором досліджено теоретичні та прикладні аспекти конкурентоспроможності у зміцненні економічної безпеки держави та регіонів.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретико-методологічних основ, визначення пріоритетів і розроблення системи засобів підвищення конкурентоспроможності регіонів України на інноваційних засадах в умовах євроінтеграції.

З огляду на окреслену мету та логіку дослідження у роботі поставлені та вирішені такі завдання:

- розкрити сутнісні характеристики, взаємозв'язки та етапи еволюції теорій регіоналізму, інноваційної діяльності та конкурентоспроможності;
- окреслити теоретичні положення формування стратегії зміцнення конкурентоспроможності регіонів на інноваційних засадах;
- виявити домінантні структурно-функціональні взаємозв'язки регіональної та інноваційної політик ЄС;
- обґрунтувати теоретико-методологічні основи розвитку та ефективного використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів;
- запропонувати теоретико-методичні підходи до виявлення взаємозв'язку інноваційної діяльності та конкурентоспроможності регіонів;
- сформулювати основні характеристики динамічної конкурентоспроможності регіонів в умовах євроінтеграції;
- розробити науково-методичні підходи до оцінювання конкурентних переваг регіонів;
- сформулювати методичні засади оперативного моніторингу інноваційної діяльності регіонів;
- визначити головні чинники та фактори регіональної диференціації інноваційного потенціалу;
- узагальнити домінантні тенденції формування і розвитку регіональної та інноваційної політик ЄС, обґрунтувати передумови, перешкоди та напрями імплементації вимог Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- окреслити концептуальні положення стратегії раціональної просторово-секторальної спеціалізації регіонів;
- визначити напрями модернізації регіональних інноваційних систем на сучасному етапі євроінтеграції;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети та розробити механізми розвитку і ефективного використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення конкурентоспроможності регіонів України в умовах євроінтеграції.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні основи дослідження та обґрунтування стратегічних пріоритетів і системи засобів використання

інноваційного чинника підвищення конкурентоспроможності регіонів у процесі поглиблення євроінтеграції.

Методи дослідження. Методологічний базис дисертації охоплює методи наукового пізнання для обґрунтування і розробки теоретико-методологічних основ, пріоритетів та засобів підвищення конкурентоспроможності регіонів України на інноваційних засадах в умовах євроінтеграції. У дослідженні використано методи: *історико-логічний* (системний аналіз еволюції теорій регіоналізму, інноваційного розвитку та конкурентоспроможності, підрозділ 1.1), *індукції і дедуції* (систематизація тенденцій, явищ і процесів, пов'язаних з інноваційно-технологічним розвитком, підрозділ 1.3), *аналізу і синтезу* (виявлення основних тенденцій інноваційної активності підприємств у регіональному вимірі, підрозділи 3.2, 3.3), *систематизації і узагальнення* (опрацювання понятійно-категоріального апарату, підрозділи 1.2, 2.2), *компаративного аналізу* (виявлення спільних і специфічних характеристик регіональних стратегій, підрозділи 3.3, 4.2; рейтингування регіонів України, підрозділ 3.2), *головних компонентів* (дослідження найвпливовіших факторів інноваційної активності підприємств, підрозділ 3.3), *стратегічного планування* (розроблення концептуальних положень стратегії раціональної просторово-секторальної спеціалізації регіонів, підрозділ 4.3), *економіко-математичного моделювання* (виявлення взаємозв'язків між досліджуваними показниками, підрозділи 3.2, 3.4), *групування* (кластеризація регіонів за конкурентними перевагами та інноваційною активністю, підрозділи 2.3, 3.3), *таксономічного аналізу* (статистичне оцінювання рівня інноваційної активності регіонів, підрозділи 3.1, 3.4), *багатофакторного порівняльного аналізу* (оцінювання інноваційного потенціалу регіонів, підрозділ 3.4), *стандартизації показників* (дослідження інноваційної привабливості регіонів, підрозділ 3.4), *нечіткої логіки* (встановлення залежності результативності інноваційної діяльності та показників інноваційної активності в регіонах України, підрозділ 4.3), *аналізу ефективності продуктивних систем* (оцінювання ефективності використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів, підрозділ 3.3), *системно-динамічного моделювання* (визначення впливу інтегральних показників розвитку регіонів на параметри використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності, підрозділ 5.1).

Інформаційну базу дослідження склали закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та стратегічні програмні документи з розвитку національної економіки, спільні політики та директиви Європейського Союзу, офіційні документи міністерств і відомств України, стратегії та програми розвитку регіонів, офіційні дані Державної служби статистики України та Євростату, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали глобальної мережі Інтернет, результати власних аналітичних і прогнозних розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методологічних положень, визначенні стратегічних пріоритетів і розробленні механізмів використання інноваційних засад зміцнення конкурентоспроможності регіонів України на сучасному етапі євроінтеграції. Основні наукові результати, що розкривають особистий внесок автора у вирішення науково-прикладної проблеми, полягають у такому:

- *вперше:*

- сформульовано методологічні положення оцінювання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіону, включно із запровадженням поняття “інноваційний потенціал конкурентоспроможності регіону” як домінуючого чинника інклюзивного розвитку за умов створення ефективної інноваційної інфраструктури, посилення ролі регіональних органів державного управління і місцевого самоврядування у формуванні раціонально доцільного інституціонального базису, здійснення оперативного моніторингу на основі розробленого інтегрального показника та коефіцієнта ефективності з метою системного аналізу та прогнозування динаміки конкурентоспроможності регіонів;

- обґрунтовано концептуальні засади стратегічного програмування та інституціонального проектування раціональної просторово-секторальної спеціалізації регіонів з окресленням: базових принципів (солідарне партнерство та розподіл компетенцій у вирішенні завдань; мотивованість на досягнення результатів; визнання домінуючості інституціонального забезпечення); генеральної цілі підвищення конкурентоспроможності; операційних завдань (забезпечення ефективності регіональних інноваційних систем; посилення міжрегіональної інтеграції, поліструктурної спеціалізації регіону; зміцнення природних та трансформація набутих конкурентних переваг); форм просторової організації інноваційного бізнесу; інфраструктурного, фінансового, інформаційного та управлінського забезпечення; критеріальних обмежень (науково-технологічна, економічна, демографічна, екологічна безпека розвитку);

- запропоновано теоретико-методологічні підходи до моделювання компонентної структури інноваційного потенціалу регіонів на основі методів нечіткої логіки для досягнення планованих показників результативності інноваційної діяльності (кількість впроваджених інноваційних видів продукції та нових технологічних процесів, патентів на винаходи), що дозволило виявити незначний вплив чисельності дослідників порівняно з обсягами витрат на інноваційну діяльність і довести важливість диверсифікації джерел і запровадження європейських практик фінансового забезпечення з пріоритетністю залучення зовнішніх ресурсів;

- *удосконалено:*

- теоретико-методологічні основи дослідження конкурентоспроможності регіонів і розроблення пріоритетних напрямів її підвищення, які містять цілісну сукупність взаємопов'язаних етапів і методів: вибору множини показників; розрахунку часткових та інтегральних індикаторів; визначення головних детермінант конкурентоспроможності; обґрунтування стратегічних пріоритетів, напрямів і засобів її підвищення; організаційно-інституціонального супроводу управління проблемно-орієнтованими програмами досягнення планованих параметрів конкурентоспроможності;

- термінологічний апарат регіональної економіки доповненням поняття “конкурентоспроможність регіону”, на відміну від тих, що вже існують, динамічно змінними під впливом тенденцій техноглобалізму характеристиками здатності до створення нових або перетворення наявних конкурентних переваг з виокремленням домінантного процесно-часового інноваційного чинника соціальних, науково-технологічних, економічних та управлінських трансформацій;

- методичні засади компаративного аналізу інноваційного потенціалу та інноваційної привабливості регіонів встановленням взаємозв'язку між ними, на основі чого виявлено критично надмірний рівень регіональної диференціації, об'єктивні перешкоди використання інноваційного потенціалу для підвищення конкурентоспроможності певних регіонів з метою усунення загроз уповільнення соціально-економічного розвитку, посилення депресивності, дивергентних тенденцій, міжрегіональних суперечностей та економічній безпеці держави;

- *набули подальшого розвитку:*

- концептуальні положення визначення стратегічних цілей і завдань створення регіональних інноваційних систем (максимальне використання існуючих інститутів інноваційної інфраструктури, спрямованість на невідкладне вирішення системних проблем і подолання незворотних негативних тенденцій та процесів в науково-технологічній та інноваційній сфері, застосування індикативного планування заходів досягнення середньострокових цілей модернізації інфраструктури, концентрація ресурсів і організаційних засобів на інституціональній інтеграції через запровадження вимог і стандартів ЄС), які передбачають: усунення міжрегіональної асиметрії інноваційної активності; збереження і комерціалізацію інтелектуального капіталу регіонів; покращення якості управління використанням інноваційного потенціалу; імплементацію інституціонального базису європейської регіональної та інноваційної політики в процесі реалізації заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;

- методологічні основи розроблення регіональних стратегій, які, на відміну від усталених, доповнені необхідністю використання інноваційного чинника зміцнення існуючих і модернізації набутих конкурентних переваг, обґрунтуванням доцільності селективного вибору технологічно-інноваційної, промислово-інноваційної, секторально-інноваційної, еколого-інноваційної

спеціалізації певних регіонів з окресленням системних характеристик, стратегічних цілей та операційних завдань, організаційно-інституціонального базису і критеріальних обмежень прикладної реалізації;

– науково-методичні та організаційні передумови ефективного функціонування регіональних інноваційних систем, які, на відміну від застосовуваних, передбачають узгодження їх структурної побудови і функцій з глобальними та мегарегіональними технологічними циклами і прогностичними оцінками динаміки з урахуванням результатів рейтингування і компаративного аналізу інноваційного потенціалу та інноваційної привабливості регіонів;

– науково-прикладні принципи розроблення регіональних стратегій і програм зміцнення конкурентоспроможності, а саме: чітке окреслення цільових орієнтирів та інноваційних засобів забезпечення стабільного зростання; послідовність етапів формування “знизу-догори”; вибір видів економічної діяльності або галузей з вираженою спеціалізацією; спрямованість наукових, дослідницьких та інноваційних проєктів на розвиток і максимальне використання інноваційного потенціалу; зміцнення природних і модернізація набутих конкурентних переваг; пріоритетність імплементації європейських практик управління цільовими інноваційними програмами і проєктами підвищення конкурентоспроможності регіонів;

– теоретико-методологічне підґрунтя дослідження впливу технологічних укладів на конкурентоспроможність регіонів, яке охоплює виявлення домінантних тенденцій їх зміни та технологічної асиметрії економіки регіонів, обґрунтування пріоритетності застосування апробованих європейською практикою інтеррегіональних та міжрегіональних інтеграційних засобів підвищення конкурентоспроможності підприємств, їх солідарної участі з державою у фінансуванні фундаментальних і прикладних наукових досліджень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні теоретико-методологічних положень і прикладних рекомендацій на національному, регіональному та місцевому рівнях для підвищення конкурентоспроможності регіонів на інноваційних засадах розвитку.

Результати дисертації знайшли практичне застосування у діяльності Управління економічного співробітництва Міністерства закордонних справ України і Ради експортерів та інвесторів. Зокрема, використано пропозиції щодо реалізації організаційно-економічних механізмів інтеграції в інноваційній сфері України та країн-членів ЄС (довідка № 51/19-200-1602 від 23.05.2018 р.). Науково-практичні розробки щодо адаптування досвіду європейських країн з реалізації інноваційної політики на регіональному рівні знайшли застосування у діяльності Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (довідка № 7/12-5120 від 22.05.2018 р.).

Науково-методичні підходи до оцінювання впливу визначальних чинників на інноваційну діяльність регіону та розробки механізмів її активізації

використані в діяльності Львівської торгово-промислової палати (довідка № 19-08-5/695/1 від 15.06.2017 р.). Теоретико-методичні та прикладні підходи, запропоновані в дисертації, застосовані Івано-Франківською торгово-промисловою палатою для обґрунтування пропозицій з активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва та покращення інноваційної привабливості регіону в умовах європейської інтеграції (довідка № 15-03/270 від 7.12.2017 р.). Окремі положення дисертації щодо основних напрямів розвитку приморських регіонів, пов'язаних з інноваційною активністю суб'єктів господарської діяльності, використовує у своїй діяльності Одеська торгово-промислова палата (довідка № 2001-08/81/1 від 19.02.2018 р.). Рекомендації з розроблення стратегії розвитку регіонів, обґрунтування стратегічних цілей та операційних завдань з підвищення їх конкурентоспроможності, запровадження апробованих у країнах-членах ЄС механізмів інноваційної діяльності застосовані в діяльності Запорізької торгово-промислової палати (довідка № 22.2/570 від 10.10.2017 р.).

Результати дослідження використані під час розроблення перспектив розвитку міста спеціалістами Старокостянтинівської міської ради Хмельницької області, зокрема це рекомендації щодо розвитку інноваційного потенціалу місцевих підприємств та покращення інноваційно-інвестиційної привабливості території (довідка № 47/12-14-1243/2018 від 25.05.2018 р.).

Теоретичні, методичні та аналітико-прикладні положення дисертації використовуються у навчальному процесі приватного вищого навчального закладу “Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій” у підготовці підручників і науково-методичних матеріалів з дисциплін “Міжнародний менеджмент інноваційної діяльності”, “Міжнародні стратегії економічного розвитку”, “Глобальна економіка” (довідка № 326-9/16 від 26 грудня 2016 р.), а також у навчальному процесі під час викладання економічних дисциплін на факультеті інженерних наук і економіки Вроцлавського економічного університету Республіки Польща (довідка № 9/19 від 04.05.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які виносяться на захист, здобуті автором особисто і відображені у наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, що є результатами самостійної роботи автора.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні і методологічні положення та результати дисертації пройшли апробацію на міжнародних та вітчизняних науково-практичних і науково-теоретичних конференціях, зокрема: Міжвідомчій науково-теоретичній конференції “Шляхи реформування української економіки з метою забезпечення конкурентних переваг у посткризових умовах” (м. Київ, 2010 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні проблеми інформаційних технологій, економіки та права” (м. Чернівці, 2011 р.), Міжнародній науково-практичній конференції

“Формування мереж прикордонного співробітництва України” (м. Чернівці, 2011 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури” (м. Львів, 2011 р.), VIII Міжнародній науково-практичній конференції “Найновите научни постижения - 2012” (м. Софія, 2012 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Инновационное развитие Республики Молдова: национальные задачи и мировые тенденции” (м. Комрат, 2013 р.), Міжнародній конференції “Rozwój euroregionów: Karpaty, Tatry, Beskidy (dylematy spójności w okresie wychodzenia z kryzysu światowego)” (м. Красічин, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Прогнозування економічного та соціального розвитку національної економіки” (м. Запоріжжя, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Економічні підсумки 2016 року: досягнення, тенденції та перспективи” (м. Одеса, 2016 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції “Наукові дослідження в ХХІ столітті: теорія і практика” (м. Тернопіль, 2016 р.), Міжнародній науковій конференції “Розвиток міжнародної конкурентоспроможності: держава, регіон, підприємство” (м. Лісабон, 2016 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції “Наукові економічні дослідження: теорії та пропозиції” (м. Запоріжжя, 2017 р.), II Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю “Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах макроекономічної нестабільності”, (м. Миколаїв, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасний фундамент розвитку національної економіки” (м. Київ, 2017 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти” (м. Херсон, 2017 р.), Науковій конференції професорсько-викладацького складу та аспірантів ЛТЕУ “Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції” (м. Львів, 2018 р.).

Публікації. За результатами проведених досліджень автором опубліковано 69 наукових праць загальним обсягом 49,8 д.а., з них – 1 одноосібна монографія, 4 колективні монографії, 30 статей (у тому числі 15 одноосібних) у наукових фахових виданнях (з них 8 статей у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз), 23 публікації у матеріалах конференцій, 5 публікацій у наукових періодичних виданнях інших держав, 6 публікацій, що додатково відображають наукові результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 555 сторінок. Основний зміст викладено на 376 сторінках. Робота містить 46 рисунків, 27 таблиць (4 рисунки на окремих сторінках), 22 додатки. Список використаних джерел складає 447 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **“Теоретичні основи дослідження інноваційного розвитку та конкурентоспроможності регіонів”** розглянуто еволюцію і взаємозв’язки теорій регіоналізму та інноваційного розвитку, висвітлено теоретичні підходи до формування конкурентоспроможності суб’єктів різних рівнів системної ієрархії відповідно до змін технологічних укладів у глобальній економіці. З’ясовано основні напрями та пріоритети формування спільної регіональної та інноваційної політик ЄС в контексті забезпечення конкурентоспроможності регіонів країн-членів.

Сучасні теоретичні положення сфокусовані на можливостях використання людського та інтелектуального потенціалу, знань та інноваційної діяльності в регіональному вимірі. Проведене узагальнення цих положень довело, що інноваційна політика стає найважливішою компонентою економічної політики держави із відповідним інституціональним забезпеченням. Домінантою сучасної моделі розвитку на інноваційних засадах визнана пріоритетність конкурентних переваг, базованих на знаннях, та посилення значущості механізмів поширення знань. З урахуванням цього конкурентоспроможність регіону розглядається як динамічна категорія, яка передбачає належний рівень управління розвитком і використанням інноваційного потенціалу, здатність органів регіональної влади створювати інституціональні передумови стимулювання інноваційного підприємництва.

Встановлено, що технологічна парадигма розвитку суспільства повинна розглядатися як сукупність технологічних напрямів, які розвиваються в процесі еволюції, істотно розширюють можливості інноваційного та технологічного розвитку і стимулюють долучення країн та їх регіонів до глобальних науково-технічних досягнень. Формування інноваційних теорій сприяло виникненню закономірностей, пов’язаних з переходом суспільства до нових технологічних укладів, які генерують стимули розвитку за рахунок інноваційної діяльності та визначають пріоритети досягнення конкурентоспроможності. Зміни технологічних укладів проявляються не лише у часовому, а й у територіальному вимірі, коли об’єкти інтелектуальної власності, розроблені в одних країнах або регіонах, використовуються іншими й одночасно з’являються нові країни-лідери та високотехнологічні галузі. Сучасна концепція економіки знань, визнання необхідності модернізації економіки відповідно до домінуючих технологічних укладів посилює важливість наукового обґрунтування чинників і системи засобів підвищення конкурентоспроможності в межах кожного з цих укладів.

Конкурентоспроможність регіонів тісно пов’язана з процесами транснаціоналізації економіки, тому що саме інноваційний потенціал та інноваційна інфраструктура є визначальними чинниками залучення ТНК і реалізації конкурентних переваг економіки регіонів. Взаємовплив процесів

глобалізації та регіоналізації відображається у глокалізації – інтегруванні локальної та глобальної культур на регіональному рівні, що своєю чергою ускладнює функції регіональних органів управління щодо розробки стратегій і програм інноваційного розвитку. Здатність адекватно відповідати на технологічні глобальні виклики потребує вміння перетворювати існуючі факторні переваги і створювати унікальні, використання яких орієнтоване на досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку та спроможності регіону конкурувати в національному, мегарегіональному та глобальному середовищах. Обґрунтовано, що за цих умов ефективна реалізація регіональних стратегій обумовлюється ступенем урахування зовнішніх викликів, інтеграційними намірами та адаптацією до глобальних технологічно-структурних зрушень.

У роботі показано, що інноваційна політика ЄС трансформувалася під впливом положень теорій “нового регіоналізму” від визнання важливості зближення рівнів розвитку регіонів до необхідності створення передумов їх саморозвитку на інноваційних засадах. Вагоме місце у цьому процесі посідає smart-спеціалізація регіонів, що формується в результаті наукового та публічного обговорення і створення відповідного інституціонального забезпечення. Визначальні характеристики інноваційних систем країн-членів ЄС містять досконалий інституціональний базис інноваційної політики та механізми її реалізації, мережу наднаціональних, національних і регіональних організацій, здійснення загальноєвропейських програм і проектів, застосування єдиних методологічних засад розробки регіональних інноваційних стратегій на основі унікальних існуючих і трансформованих конкурентних переваг для досягнення запланованих пріоритетних цілей і вирішення завдань.

У другому розділі **“Методологічні основи оцінювання конкурентоспроможності регіонів”** узагальнено методологічні засади взаємообумовленості інноваційного розвитку та конкурентоспроможності регіонів, окреслено визначальні характеристики забезпечення динамічної конкурентоспроможності регіонів. Виявлено конкурентні переваги, які найбільше сприяють зміцненню конкурентоспроможності регіонів України.

У роботі пропонується розглядати динамічну конкурентоспроможність як генеральну ціль розвитку регіону і визначальний індикатор ефективності реалізації державної та регіональної економічної політики, у тому числі регіональних стратегій та програм. Водночас інновації набувають домінантного значення не лише для підвищення конкурентоспроможності, але й для гарантування економічної безпеки розвитку регіону, а володіння природними конкурентними перевагами не є визначальним у зміцненні конкурентоспроможності, на противагу управлінню інтелектуальною власністю і модифікації факторних переваг високої якості. З урахуванням цього запропоновані теоретико-методологічні основи дослідження

конкурентоспроможності регіонів України та обґрунтування пріоритетів і сукупності засобів її підвищення (рис. 1), спрямованих на максимізацію функціоналу $F(CA_{tr})$, де CA_{tr} – множина природних і набутих конкурентних переваг; $i = \overline{1, n}$ – конкурентні переваги; $r = \overline{1, m}$ – регіони.

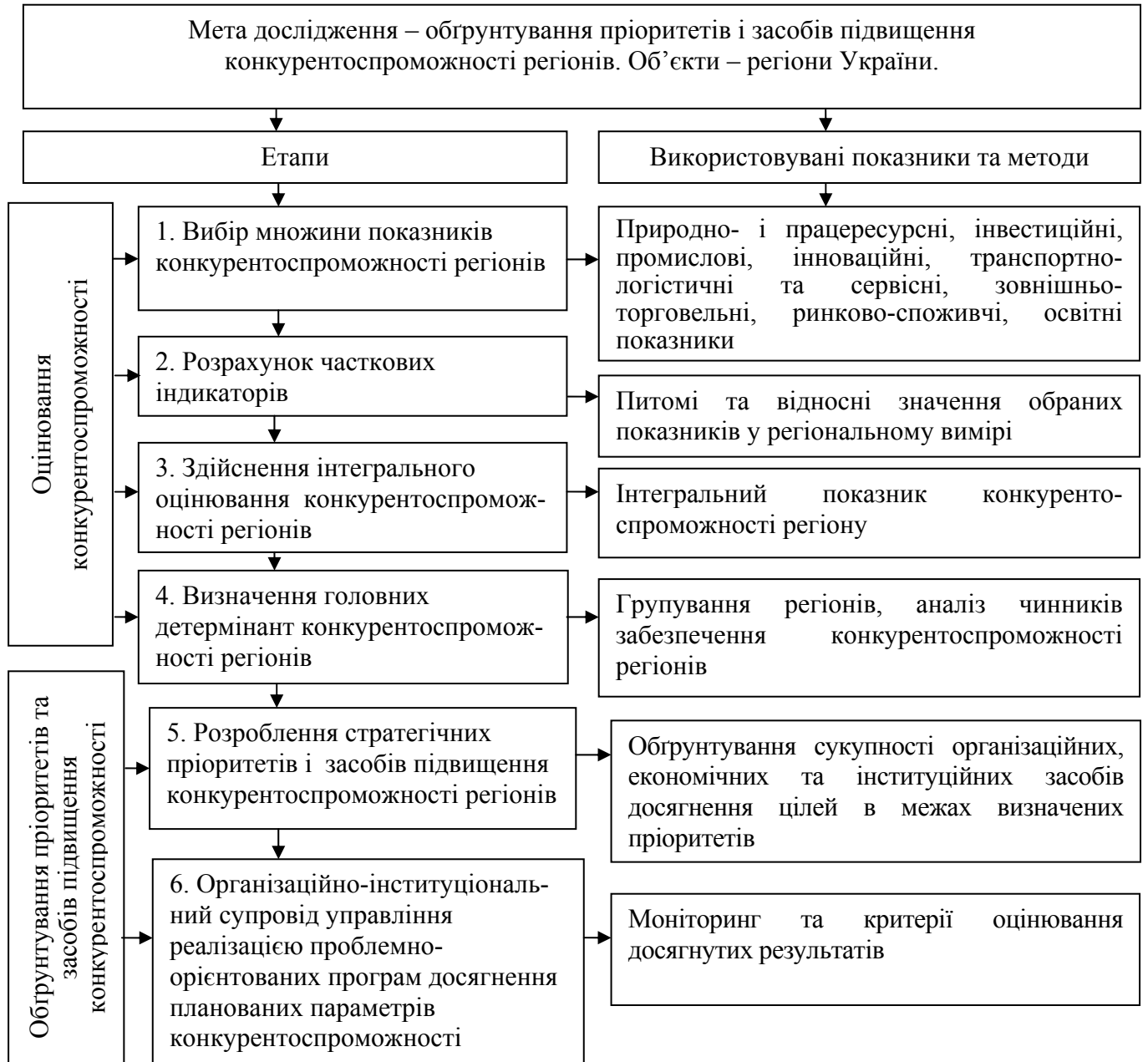


Рис. 1. Теоретико-методологічні основи дослідження конкурентоспроможності регіонів і обґрунтування пріоритетів та засобів її підвищення

Базовими принципами методології та формування сукупності методів дослідження визначені: взаємопов'язаність методів, включно з використанням

результуючих і проміжних показників як вхідних; системний підхід; раціонально можлива повнота відображення соціально-економічних процесів і явищ в регіональному вимірі; найповніше використання офіційних статистичних даних регіонів; пріоритетність аналізу і заходів імплементації європейського і світового досвіду зміцнення конкурентоспроможності, у тому числі моделі інклюзивного розвитку; визнання домінантності інституціонального базису зміцнення конкурентоспроможності на інноваційних засадах; збереження, трансформація і використання конкурентних переваг.

Запропонований теоретико-методологічний підхід імплементовано для дослідження конкурентоспроможності регіонів України. У 2017 р. дев'ять регіонів досягали конкурентоспроможності на основі поєднання від 11 до 15 конкурентних переваг (загальна кількість – 33). В чотирьох регіонах використовувалися від 1 до 5 конкурентних переваг, у шести регіонах – від 6 до 10, у чотирьох – від 16 до 20. Зараз немає регіонів, в яких для досягнення конкурентоспроможності використовується 30 і більше конкурентних переваг (лише в одному регіоні застосовано понад 20 конкурентних переваг).

Встановлено, що основними перешкодами для зміцнення конкурентоспроможності регіонів є незначні обсяги прямих іноземних інвестицій, експорту послуг, капітальних інвестицій, невеликий розмір середньомісячної заробітної плати, недостатня кількість впроваджених інноваційних видів продукції. Більшість з цих перешкод переважно стосуються розвитку регіонів на інноваційних засадах або безпосередньо пов'язані із зовнішнім середовищем, що відображає недостатньо ефективне використання інноваційного потенціалу і неналежне врахування впливу зовнішніх чинників на конкурентоспроможність.

Регіони України за виявленими конкурентними перевагами розподілено на групи: 1) інноваційно активні; 2) бізнес-активні; 3) агропромислового типу розвитку; 4) транспортно-логістичні. Регіони інноваційно активної групи забезпечують конкурентоспроможність завдяки значним обсягам інноваційних витрат, експорту, реалізованої інноваційної продукції, витрат на охорону навколишнього середовища та поточних витрат на наукові дослідження і розробки.

У регіонах бізнес-активної групи конкурентні переваги охоплюють: кількість впроваджених інноваційних видів продукції та кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, й обсяги роздрібного товарообігу. Конкурентні переваги регіонів агропромислової групи полягають у обсягах сільськогосподарського виробництва, довжині автомобільних шляхів загального користування, площі території та сільськогосподарських угідь. Для регіонів транспортно-логістичної групи конкурентні переваги формуються експлуатаційною довжиною залізничних колій, довжиною автомобільних

шляхів загального користування, вантажообігом автомобільного транспорту (рис. 2).

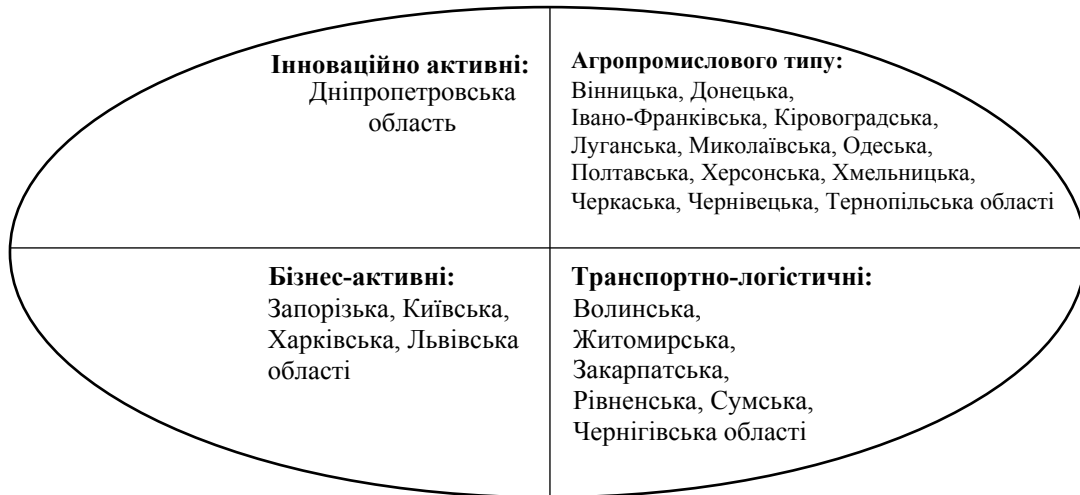


Рис. 2. Групування регіонів України за виявленими конкурентними перевагами

Спостерігається істотна міжрегіональна диференціація конкурентоспроможності (співвідношення між максимальним і мінімальним значенням інтегральних показників перевищує три рази), що обумовлює просторову депресивність, послаблення інституціональних механізмів міжрегіональної співпраці та посилення міжрегіональних суперечностей. Саме тому активізація інноваційної діяльності розглядається як головна передумова конкурентоспроможності регіонів за умов подальшого вичерпання природних факторних переваг ресурсно-індустріальної економіки.

У третьому розділі “**Інноваційні чинники конкурентоспроможності регіонів України**” розглянуто позиції України у глобальних та інноваційних рейтингах, досліджено інноваційний потенціал конкурентоспроможності регіонів, проведено компаративний аналіз формування регіональних інноваційних систем як організаційно-інституціонального базису забезпечення конкурентоспроможності.

За результатами аналізу позицій України у міжнародних рейтингах конкурентоспроможності та інноваційності економіки, порівняння із розрахунками Європейського інноваційного табло виявлено значне відставання від країн-членів ЄС. Назрілою видається необхідність удосконалення системи моніторингу інноваційного розвитку регіонів і методів збору та нагромадження інформації. Запропоновані методологічні положення оцінювання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіону передбачають введення поняття “інноваційний потенціал конкурентоспроможності” не лише як сукупності виробничих або інтелектуальних ресурсів регіону, а й як домінантного чинника

інклюзивного розвитку регіону, а також оперативного моніторингу на основі інтегрального показника і коефіцієнта ефективності для відстежування та прогнозування динаміки їх зміни і розробки на цій основі заходів підвищення конкурентоспроможності. Для оцінювання ефективності використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності методом аналізу ефективності продуктивних систем (DEA) вихідними показниками обрані обсяги валового регіонального продукту та товарного експорту.

За результатами аналізу, найефективніше інноваційний потенціал конкурентоспроможності використовується у Харківській, Дніпропетровській, Львівській, Запорізькій, Сумській, Тернопільській, Чернівецькій областях та м. Києві. Спостерігаються явища, коли за значного інноваційного потенціалу конкурентоспроможності його використання неефективне (Київська і Одеська області) (рис. 3).

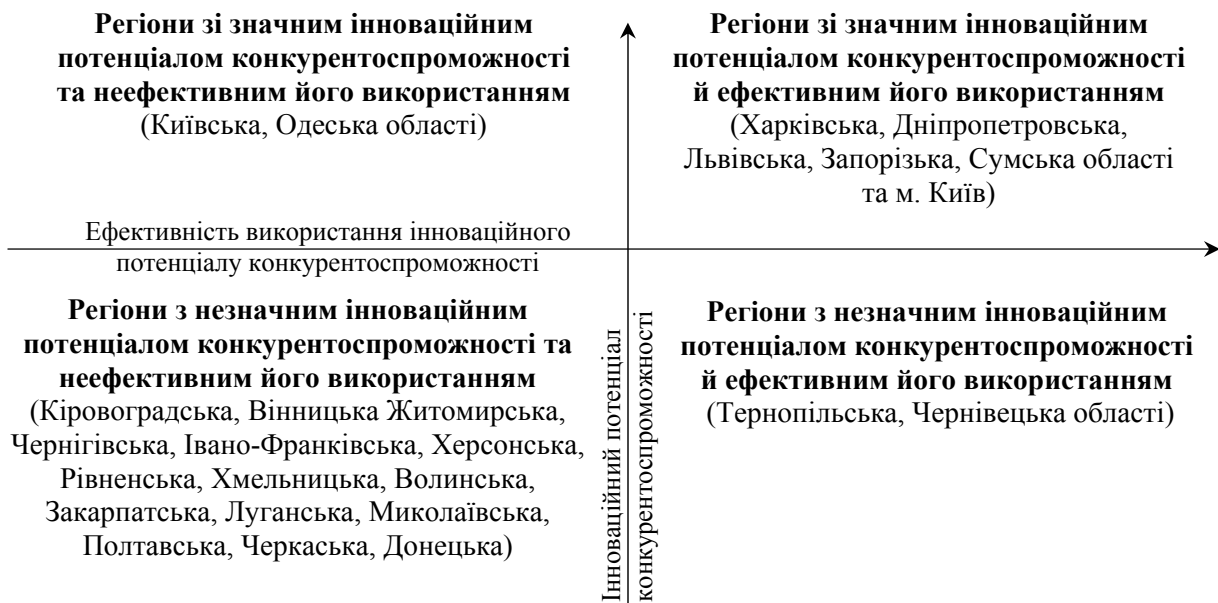


Рис. 3. Групування регіонів України за інноваційним потенціалом конкурентоспроможності та ефективністю його використання

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі зросла з 59,3 % у 2010 р. до 84,5 % у 2017 р. За рахунок бюджетних коштів профінансовано лише 2,5 % інноваційних розробок. Чисельність виконавців наукових досліджень і розробок зменшилася з 187,9 тис. осіб у 2000 р. до 94,3 у 2017 р. (становить 0,58 % від загальної кількості зайнятого населення), у тому числі дослідників з 89,2 тис. до 59,4 тис. осіб відповідно. У 2017 р. спостерігалось зменшення порівняно з попереднім роком кількості поданих заявок на видачу та отримання охоронних документів на 19 %, отриманих охоронних документів – на 8 %.

Застосований у дослідженні таксономічний аналіз показав загальне коливання інноваційної активності в Україні протягом 2000-2017 рр. в межах низького або критичного рівня (від 0,033 до 0,375) (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівня інноваційної активності в Україні, 2000-2017 рр.

Рік	Рівень активності	Результуючий показник	Рік	Рівень активності	Результуючий показник
2000	Низький	0,233	2009	Критичний	0,183
2001	Низький	0,238	2010	Низький	0,227
2002	Низький	0,229	2011	Низький	0,375
2003	Критичний	0,160	2012	Низький	0,337
2004	Критичний	0,134	2013	Низький	0,226
2005	Критичний	0,073	2014	Критичний	0,144
2006	Критичний	0,033	2015	Критичний	0,148
2007	Низький	0,199	2016	Низький	0,350
2008	Низький	0,202	2017	Критичний	0,167

Подібна динаміка інноваційної активності спричинена негативними якісними і кількісними змінами у структурі наукових кадрів, недостатніми обсягами та обмеженістю джерел фінансування інноваційних витрат, регіональною і галузевою диференціацією інноваційної активності.

Інституціональний аналіз існуючих регіональних інноваційних систем, які розглядаються як організаційно-інституціональний комплекс управління інноваційним потенціалом регіону, показує їх недостатньо ефективне функціонування, обмежену мобільність і адаптивність у більшості регіонів, системні недоліки інституціональної інфраструктури інноваційної діяльності, що перешкоджає використанню конкурентних переваг, уповільнює інноваційні процеси та знижує рівень довіри інвесторів до інноваційної сфери як об'єкта інвестування. Державній та регіональній інноваційним політикам не вистачає системності, моніторингу ефективності прийнятих заходів, досконалого інституціонального базису та раціональних регуляторних засобів. За таких умов важливого значення набуває постійний моніторинг основних показників інноваційної діяльності та формування інноваційних рейтингів регіонів для проведення компаративного аналізу результативності інноваційної активності, розширення регулюючих заходів з боку регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування, обґрунтування пріоритетів і прогнозування майбутніх результатів.

У регіональному вимірі високий або достатній рівень інноваційної активності, згідно з дослідженням, у 2014 році досягався лише в м. Києві та Харківській області, середній – у Дніпропетровській, а в більшості регіонів України спостерігався критичний рівень. Аналогічні тенденції простежувалися і протягом 2015-2016 рр. У 2017 році високий або достатній рівень спостерігався у м. Києві та Харківській області, середній – у Дніпропетровській, Львівській і

Запорізькій, низький – у Київській, Одеській, Сумській областях. В інших регіонах активність знаходиться на критичному рівні (рис. 4).

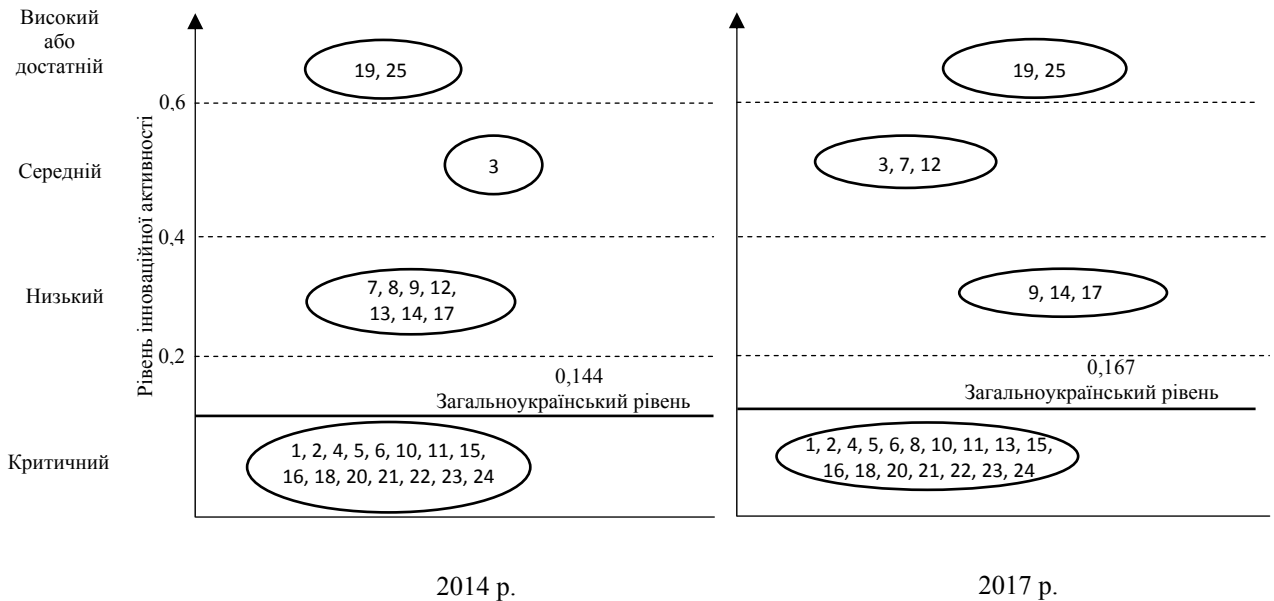


Рис. 4. Динаміка рівня інноваційної активності регіонів України, 2014-2017 рр.¹: 1 – Вінницька, 2 – Волинська, 3 – Дніпропетровська, 4 – Донецька, 5 – Житомирська, 6 – Закарпатська, 7 – Запорізька, 8 – Івано-Франківська, 9 – Київська, 10 – Кіровоградська, 11 – Луганська, 12 – Львівська, 13 – Миколаївська, 14 – Одеська, 15 – Полтавська, 16 – Рівненська, 17 – Сумська, 18 – Тернопільська, 19 – Харківська, 20 – Херсонська, 21 – Хмельницька, 22 – Черкаська, 23 – Чернівецька, 24 – Чернігівська області, 25 – м. Київ

За результатами факторного аналізу виокремлено два основних компоненти, які визначають інноваційний потенціал та його використання. Зроблено висновок (табл. 2), що найбільш впливовими факторами у межах першого головного компонента (інноваційний потенціал) є: організації, що виконували науково-технічні роботи; працівники наукових організацій; чисельність дослідників; підприємства, що займаються інноваційною діяльністю; обсяг та кількість виконаних науково-технічних робіт; підприємства, що впроваджували інновації; підприємства, що реалізують інноваційну продукцію, у тому числі за межі України. Значна кількість факторів, об'єднаних першим головним компонентом, підтверджує необхідність застосування системної політики активізації інноваційної діяльності на регіональному рівні.

¹ Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, а також без частини тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей.

Таблиця 2

Факторні навантаження для головних компонентів інноваційної активності в регіонах України

Показники інноваційної активності	Інноваційний потенціал	Використання інноваційного потенціалу
Кількість організацій, що виконували науково-технічні роботи, од.	0,94823	0,168999
Чисельність працівників наукових організацій, осіб	0,97477	0,147332
Чисельність дослідників, осіб	0,96672	0,165487
Кількість підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, од.	0,97628	0,019958
Обсяги інноваційних витрат, млн грн	0,38050	0,334506
Обсяги виконаних науково-технічних робіт, млн грн	0,93273	0,215206
Кількість виконаних науково-технічних робіт, од.	0,93501	0,148296
Кількість впроваджених інноваційних видів продукції, од.	0,36652	0,750290
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, од.	0,94728	0,044792
Кількість впроваджених нових технологічних процесів, од.	0,79073	0,271289
Кількість підприємств, що реалізують інноваційну продукцію, од.	0,92866	0,132591
Обсяги реалізованої інноваційної продукції, млн грн	0,53116	0,534160
Кількість впроваджених науково-технічних робіт, од.	0,91435	0,172665
Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, од.	0,91337	0,185109

Найтісніший зв'язок з другим головним компонентом (використання інноваційного потенціалу) має такий показник, як кількість впроваджених інноваційних видів продукції. Отримані результати доводять пріоритетність реалізації інноваційної політики в регіональному вимірі у таких напрямках: підтримка і розвиток людського капіталу, протидія зменшенню кількості інноваційно активних підприємств, стимулювання впровадження результатів науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт та їх комерціалізації на зовнішніх ринках об'єктів інтелектуальної власності.

У четвертому розділі “Зміцнення конкурентних переваг регіонів в процесі євроінтеграції України” окреслено передумови та перешкоди імплементації Спільної регіональної політики ЄС, обґрунтовано стратегічні напрями використання інноваційного чинника конкурентоспроможності регіонів. Виявлено домінантні чинники інноваційної активності регіонів в Україні. Обґрунтовано концептуальні положення раціональної просторово-секторальної спеціалізації регіонів України.

Показано, що регіональна політика ЄС зазнала трансформацій під впливом глобалізації економіки, поглиблення інтеграційних процесів,

загострення проблем “старопромислових” регіонів, усвідомлення важливості створення передумов зміцнення конкурентоспроможності територій та необхідності досягнення соціальної єдності і забезпечення цілісності національного економічного простору. У її розвитку посилюється роль інституційних змін, спеціалізованих установ, розробки відповідних стратегій і програм, інструментів їх практичної реалізації. Регіональна політика ЄС гармонізована із галузевими та секторальними політиками й орієнтована на застосування внутрішніх ресурсів, стимулювання використання інноваційного і креативного потенціалу, створення рівних можливостей для розвитку регіонів.

Виявлені системні відмінності у формуванні та реалізації стратегій інноваційного розвитку країн-членів ЄС та України полягають у цільовому спрямуванні програмних документів та рівні їх ресурсного забезпечення, ефективності функціонування інноваційної інфраструктури, інформаційному забезпеченні, досконалості оперативного моніторингу результатів інноваційної діяльності. Згідно з європейським досвідом, ефективність стратегій визначається успішністю використання інноваційного потенціалу регіонів та їх здатністю відповідати на виклики глобальної конкуренції. Доведено, що використання європейських практик регіональної політики у процесі реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Порядку денного асоціації Україна-ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію та Плану заходів з виконання Угоди є важливим напрямом трансформації регіональної політики України.

Методологічні підходи до стимулювання інноваційного розвитку регіонів країн-членів ЄС базуються на концепції довгострокових структурних змін в економіці зі стратегічною пріоритетністю завоювання унікальних ніш на глобальних ринках. У роботі обґрунтовано, що стратегічні пріоритети просторово-секторальної спеціалізації вітчизняних регіонів і програмування засобів зміцнення їх конкурентоспроможності повинні спиратися на сукупність базових принципів, використання ефективних форм просторової організації інноваційного бізнесу, інфраструктурне, інформаційне, фінансове та управлінське забезпечення, що спрямовані на досягнення генеральної цілі та операційних завдань підвищення конкурентоспроможності регіонів з урахуванням критеріальних обмежень.

Відповідно до визначених пріоритетів регіон функціонує як соціально-економічна мезосистема у національній макросистемі з цільовою функцією забезпечення стабільності конкурентних переваг та їх зміцнення на інноваційних засадах. Забезпечення високого рівня конкурентоспроможності регіону передбачає реалізацію проблемно- та програмно-цільових заходів, орієнтованих на пошук необхідних ресурсів для вирішення системних проблем і досягнення стратегічних цілей конкурентоспроможності регіонів (рис. 5).

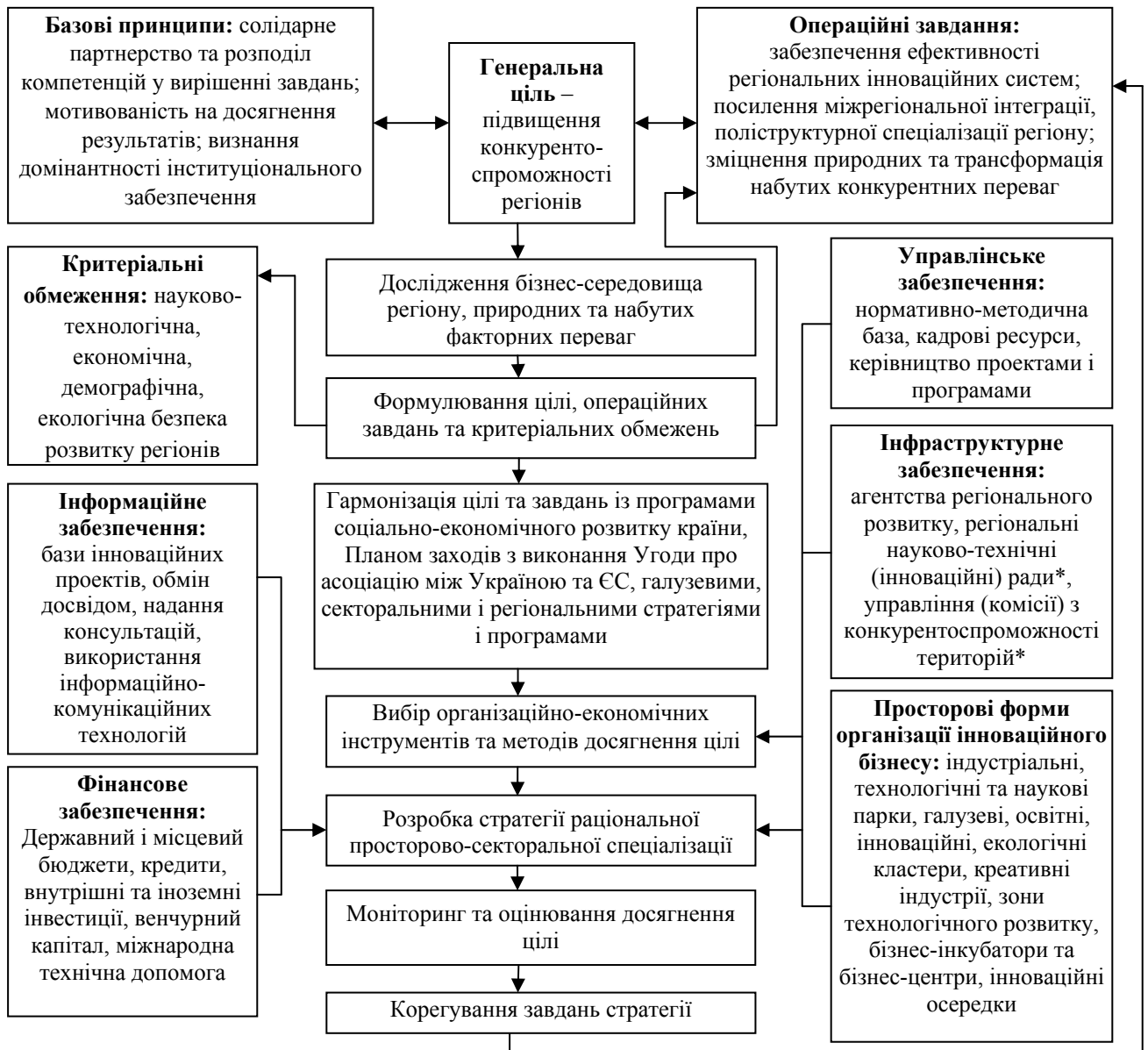


Рис. 5. Концептуальні засади стратегічного програмування та інституціонального проектування раціональної просторово-секторальної спеціалізації регіонів

*пропонуються до створення

Враховуючи складність виявлення причинно-наслідкових зв'язків, невизначеність за якістю і часом результатів науково-технологічної та інноваційної діяльності, для детальнішого розгляду регіональних особливостей використано метод нечіткої логіки. Вхідні змінні – чисельність дослідників та обсяги інноваційних витрат у регіонах, вихідні – результативність інноваційної діяльності як середньоарифметичне нормованих показників від кількості

впроваджених інноваційних видів продукції, патентів на винаходи і кількості впроваджених нових технологічних процесів. Моделювання параметрів компонентів інноваційної діяльності регіонів України дозволило оптимізувати індикатори результативності інноваційної діяльності (табл. 3).

Таблиця 3

Прогнозні орієнтири досягнення оптимального рівня результативності інноваційної діяльності

<p>y_1 – чисельність дослідників, y_2 – обсяги витрат на інноваційну діяльність, z – результативність інноваційної діяльності, y_3 – кількість впроваджених інноваційних видів продукції, y_4 – кількість патентів на винаходи, y_5 – кількість впроваджених нових технологічних процесів</p>		
Чисельність дослідників, тис. осіб, y_1	Обсяг витрат на інноваційну діяльність, млн грн, y_2	Результативність інноваційної діяльності, z
7,966	2852,94	2,63
6,828	4279,41	2,65
6,259	5705,88	7,49
3,983	6419,12	7,58
5,121	7845,58	7,76
6,828	8558,82	7,84
3,983	9272,05	7,91
3,414	9985,29	7,99

Отримані результати підтверджують незначний вплив чисельності дослідників на результативність інноваційної діяльності в регіонах, порівняно з обсягами витрат на інноваційну діяльність, і доводять важливість фінансового забезпечення інноваційної діяльності регіонів за умов диференціації джерел фінансових ресурсів, переважно залучених (кредитування, венчурний капітал, вітчизняні та іноземні інвестиції, кошти Державного і місцевого бюджетів, ресурси інституційних інвесторів, фондів, у тому числі регіонального розвитку).

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі пріоритети гармонізації інноваційної сфери України та ЄС: удосконалення фінансового забезпечення інноваційної діяльності шляхом збільшення рівня витрат на наукові дослідження та розробки, диференціації джерел фінансування і дотримання принципу рівності доступу до них; активізація участі вітчизняних

суб'єктів у наукових і науково-технічних програмах ЄС з можливістю отримання спільних патентів та розподілу прибутків від комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на європейських та світових ринках; створення привабливих умов для інноваційного підприємництва шляхом запровадження програм його стимулювання на регіональному рівні (підтримка кластерних ініціатив і проектів, заохочення інвестування, субсидіювання початкового етапу фінансування інноваційного процесу, розвиток професійного навчання); застосування системного підходу до управління інноваційним розвитком на основі постійного моніторингу досягнення цілей програм і розроблення програмних документів з чітко визначеними цільовими орієнтирами; стимулювання внутрішньорегіонального попиту на об'єкти інтелектуальної власності за підтримки належного рівня захисту прав інтелектуальної власності через регіональні замовлення та закупівлі.

У п'ятому розділі **“Пріоритети та механізми використання інноваційного потенціалу для підвищення конкурентоспроможності регіонів України”** здійснено системно-динамічне моделювання взаємозв'язків в системі формування інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів, обґрунтовано пріоритети і програмні засоби посилення інноваційної активності та конкурентних переваг регіонів.

Формування, розвиток і використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів характеризується певною невизначеністю, недостатнім обсягом і оперативністю інформації, значною кількістю чинників і факторів впливу на конкурентоспроможність, між якими не завжди простежується прямий зв'язок і має місце певна некорельованість, з урахуванням чого для дослідження інноваційного потенціалу конкурентоспроможності безпосередніх і опосередкованих зв'язків у динаміці здійснено системно-динамічне моделювання процесів руху та нагромадження матеріальних, фінансових, інформаційних потоків та управління цими потоками.

У системно-динамічній моделі використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності (ІРС) використано множину факторів, згрупованих з використанням методу головних компонентів в інтегральні показники: просторово-демографічний (*tdp*), зовнішньоекономічний (*zep*), інноваційний (*idp*), соціально-економічний (*sep*), транспортно-логістичний (*trp*).

За результатами моделі доведено, що інтегральні просторово-демографічний, зовнішньоекономічний та інноваційний показники неоднозначно впливають на використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності в короткостроковому періоді, разом з тим, повільно, але позитивно впливають у довгостроковій перспективі. Інтегральні соціально-економічний та транспортно-логістичний показники позитивно впливають на використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів

України. Результати використання моделювання застосовані для визначення прогнозних орієнтирів результативності використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності та обґрунтування рішень щодо просторово-демографічних, соціально-економічних, зовнішньоекономічних, інноваційних та транспортно-логістичних чинників конкурентоспроможності.

$$\begin{aligned}
 F(FC) = & -7,3945 - 0,0031 \cdot tdp - 0,0066 \cdot zep - 4,6082 \cdot 10^{-7} \cdot idp + 0,0002 \cdot sep \\
 & + 0,0331 \cdot trp + 3,2974 \cdot 10^{-6} \cdot tdp \cdot zep + 6,9365 \cdot 10^{-9} \cdot tdp \cdot idp - 9,2449 \cdot 10^{-8} \cdot tdp \\
 & \cdot sep - 1,3271 \cdot 10^{-8} \cdot tdp \cdot trp - 1,3086 \cdot 10^{-8} \cdot zep \cdot idp + 5,5806 \cdot 10^{-8} \cdot zep \cdot sep \\
 & + 3,8294 \cdot 10^{-6} \cdot zep \cdot trp + 1,8465 \cdot 10^{-10} \cdot idp \cdot sep - 3,0836 \cdot idp \cdot trp + 9,8642 \cdot 10^{-8} \cdot \\
 & sep \cdot trp + 2,8942 \cdot 10^{-6} \cdot tdp^2 - 1,5433 \cdot 10^{-8} \cdot zep^2 + 2,6403 \cdot idp^2 - 6,9435 \cdot 10^{-10} \cdot \\
 & sep^2 - 5,9061 \cdot 10^{-6} \cdot trp^2
 \end{aligned} \tag{1}$$

Основою стратегічного програмування розвитку регіонів є зміцнення низки конкурентних переваг, виявлених у дослідженні на основі запропонованого методологічного підходу, що досягається впровадженням технологічно-інноваційної, промислово-інноваційної, секторально-інноваційної, еколого-інноваційної спеціалізації визначених груп регіонів із окресленням для кожної з них системних характеристик, мети і операційних завдань, організаційно-інституціональних обмежень.

Проведений інституціональний аналіз доводить системні недоліки стратегічних програм регіонального розвитку в Україні, а саме: обґрунтування ключових напрямів і загальних рекомендацій без деталізації операційних завдань для досягнення цілей, відсутність реального ресурсного забезпечення їх реалізації, обмеженість участі в розробці представників громадянського суспільства та наукової сфери, що істотно ускладнює адаптування європейської практики управління програмами або проектами.

Застосування модифікованої матриці кількісно вимірюваного SWOT-аналізу дало підстави визначити проблемно-цільові орієнтири системних заходів щодо подолання і усунення впливу ринкових, соціально-інституціональних, фінансових і організаційних ризиків та загроз на основі реалізації проблемно-орієнтованих програмних засобів використання інноваційного потенціалу регіонів у процесі європейської інтеграції, що базуються на механізмах аналізу, контролю та управління інноваційними проектами і програмами в регіонах.

Доведено пріоритетність активізації інноваційної діяльності на рівні об'єднаних територіальних громад, що сприятиме забезпеченню їх розвитку на основі європейської моделі інклюзивного сталого розвитку, чим обґрунтовано необхідність моніторингу не лише кількісних параметрів інноваційної діяльності економічних агентів регіону, а й інноваційно-орієнтованих громад.

Пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності регіонів України в умовах євроінтеграції передбачають вирішення таких завдань:

інтенсифікація міжрегіональних і внутрішньорегіональних зв'язків в інноваційно-технологічній сфері шляхом підтримки розвитку малих інноваційних підприємств на основі стимулювання виробничої кооперації з провідними промисловими та бізнес-структурами регіонів; реалізація проектів створення об'єктів інноваційної інфраструктури для надання інформаційної, консалтингової та кадрової підтримки інноваційним підприємствам шляхом залучення коштів європейських фондів і програм; здійснення технологічного аудиту пропозицій розробок і перспективних інноваційних ідей на регіональному рівні задля їх реалізації в межах пріоритетних інноваційних проектів; розвиток інтелектуально-кадрового потенціалу шляхом узгодження потреб місцевої промисловості та ринку праці з напрямками підготовки фахівців у регіонах, особливо інженерно-технічних наук, та фінансування підготовки і перекваліфікації кадрів, матеріального забезпечення робочих місць, підвищення інноваційної грамотності населення.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичні узагальнення та запропоновано концептуальні положення вирішення важливої науково-прикладної проблеми обґрунтування методологічних основ, стратегічних пріоритетів і теоретико-методичних підходів до підвищення конкурентоспроможності регіонів на інноваційних засадах розвитку на сучасному етапі євроінтеграції.

1. Структурно-функціональна еволюція теорій конкурентоспроможності та інноваційної діяльності проявляється в трансформації парадигми регіонального розвитку від регіону-квazідержави, регіону-ринку, регіону-соціуму до регіону-учасника процесів глобальної економічної інтеграції. Водночас, як показано в роботі, конкурентні переваги зміщуються від факторних до інтелектуально-орієнтованих, а чинники зростання – від ендогенних до екзогенних з визнанням доміантної ролі інновацій в економічному розвитку та інноваційної активності в забезпеченні конкурентоспроможності. Методологічні основи розроблення засобів зміцнення конкурентоспроможності на інноваційних засадах та ідентифікація чинників локальної динаміки в роботі відображаються у теоретичних положеннях динамічної конкурентоспроможності регіону.

2. Доведено, що в процесі розвитку теорій інновацій конкурентні переваги, базовані на знаннях, стають основою моделей інноваційного розвитку. Інноваційна діяльність набуває ознак мережево-інтегрованих систем з ефективним механізмом створення та поширення знань. Водночас інноваційна політика стає важливим компонентом забезпечення інституціональних змін на горизонтальному і вертикальному рівнях системної ієрархії. Формування новітньої макромоделі соціально-економічного розвитку обумовлює

технологічні парадигми, які створюють передумови підвищення ефективності інновацій, поступально-циклічного перетворення кількісних змін у якісні.

3. Залежно від домінуючого технологічного укладу, пріоритетів економічного розвитку та забезпеченості факторами виробництва застосовуються відповідні інноваційні моделі реалізації конкурентних переваг на національному і регіональному ринках з різним рівнем розвитку фундаментальної та прикладної науки, фінансування та застосовуваних засобів активізації створення власних або запозичення імпортованих технологій, освіти та науки. Об'єктивні закономірності регіонального розвитку регіонів полягають саме в інноваційних циклах, зміцненні “полюсів” росту залежно від походження або належності об'єктів інтелектуальної власності. Ефективне функціонування економічних агентів обумовлюється відповідністю галузевим інноваційним трендам, пріоритетами соціально-орієнтованого управління розвитком підприємництва та зміцнення конкурентоспроможності на інноваційних засадах.

4. Виклики техноглобалізму обумовлюють запровадження у країнах-членах ЄС концепції інноваційної діяльності, яка інтегрує інноваційні системи різних рівнів управління і спрямовується на підтримку конкурентоспроможності регіонів під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Країни-члени ЄС на регіональному рівні визначають пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку, напрями покращення людського капіталу, підготовки та перепідготовки кваліфікованих науковців та інноваторів, підвищення інноваційної грамотності населення і громад, створення експертно-консультаційного середовища. Інновації визнаються домінантою конкурентоспроможності, ефективності соціально-економічної діяльності, економічної безпеки, без якої економічний суб'єкт будь-якого рівня ієрархії не зможе утримати конкурентні позиції в динамічно змінній глобальній конкуренції.

5. Систематизація та узагальнення теоретико-методологічних підходів до дослідження конкурентоспроможності регіону дають підстави розглядати регіон як самостійний суб'єкт конкурентних відносин національного, мегарегіонального та глобального рівня. Конкурентоспроможність регіону пов'язується з ефективністю соціально-економічного розвитку, продуктивними силами, використанням конкурентних переваг, місцем в національному економічному просторі, здатністю враховувати зовнішні та внутрішні виклики в середньо- і довгостроковій перспективі. В умовах глобалізації доцільно застосовувати поняття “динамічної конкурентоспроможності регіону”, що характеризує його здатність ефективно використовувати інноваційний потенціал на основі створення в динаміці нових або модернізації існуючих конкурентних переваг.

6. Проведений компаративний аналіз конкурентних переваг регіонів показав, що основна група регіонів України досягала у 2015-2017 рр. певного рівня конкурентоспроможності завдяки використанню конкурентних переваг в діапазоні від 11 до 15. Регіони з більшим набором конкурентних переваг є більш конкурентоспроможними, зокрема у Харківській, Дніпропетровській, Київській, Запорізької областей їх від 18 до 21. Спостерігається істотне посилення міжрегіональної диференціації, початково пов'язаної із залежністю від траєкторії минулого розвитку спеціалізації, ефективністю використання ресурсного потенціалу, просторовим розміщенням продуктивних сил, яка поглиблює диспропорції між регіонами за адаптивністю до ринкової конкуренції та викликів глобалізації.

7. Відсутність гомогенності формування і розвитку інноваційного потенціалу та істотна диференціація регіонів за конкурентоспроможністю обумовлює необхідність розроблення стратегії раціональної просторово-секторальної спеціалізації регіону, яка базується на таких базових принципах, як солідарне партнерство та розподіл компетенцій у вирішенні завдань, зацікавленість у результатах, визнання пріоритетності інституціонального забезпечення конкурентоспроможності. Генеральна ціль та операційні завдання стратегії передбачають використання просторових форм організації інноваційного бізнесу, інфраструктурне, фінансове, інформаційне та управлінське забезпечення.

8. Істотні відмінності процесів формування та реалізації регіональних стратегій і програм інноваційного розвитку України та регіонів країн-членів ЄС полягають в їх цільовому призначенні та забезпеченні, структурно-функціональній побудові інноваційної інфраструктури, дієвості інформаційного компонента та визнанні пріоритетності регіонального економічного зростання. Пропоновані у дослідженні пріоритети імплементації в Україні інституціонального забезпечення інноваційної політики ЄС передбачають поєднання внутрішніх та зовнішніх чинників модернізації в напрямі фінансового наближення відносних рівнів інноваційних витрат, збалансованої участі у програмах ЄС, адаптації європейської практики управління інноваційними програмами і проектами, а також доповнення Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС заходами з активізації діяльності спільних інституцій співробітництва в науково-технологічній сфері, взаємовигідного виконання спільних досліджень з трансфером отриманих знань і технологій.

9. Інноваційний потенціал конкурентоспроможності регіону розглядається як чинник інклюзивного розвитку за умов створення і функціонування інноваційної інфраструктури, зростання вагомості регіональних органів державного управління і місцевого самоврядування у формуванні його інституціонального базису. Передумовою розвитку і ефективного використання

інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів виступає інтелектуальний капітал та інфраструктура, науково-технічні кадри, вищі навчальні заклади, науково-дослідні інститути, інноваційні підприємства, орієнтовані на зростання валового регіонального продукту та збільшення експорту інноваційної продукції на висококонкурентних ринках. Застосування пропонованих методологічних положень до розрахунку інтегрального показника інноваційного потенціалу конкурентоспроможності та оцінювання ефективності його використання на основі методу DEA покладено в основу підсистеми оперативного моніторингу використання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів.

10. В період 2000-2017 рр. виявлений загальний критично низький рівень інноваційної активності України (від 0,033 до 0,375 за результатами таксономічного аналізу). Посилюється міжрегіональна диференціація інноваційної діяльності в регіонах: високий або достатній рівень інноваційної активності у 2017 р. мають м. Київ і Харківська область, середній – Дніпропетровська, Львівська та Запорізька області. Це обумовлено зменшенням чисельності наукових кадрів, обсягів фінансування науково-технічних розробок і рівня оплати праці та, як наслідок, збільшенням зовнішньої і внутрішньої міграції за недостатньої ефективності регіональних інноваційних систем та концентрації інноваційної діяльності у низькотехнологічних секторах або “старопромислових” регіонах.

11. Недосконалість інституціонального забезпечення інноваційної діяльності в регіонах України є вагомою передумовою критично загрозливого рівня інноваційної активності. Реалізація регіональної інноваційної політики передбачає створення регіональних інноваційних систем, які сьогодні є відмежованими від локальних інноваційних процесів, не виконують повною мірою функціональних завдань, що не дозволяє використовувати конкурентні переваги регіону. Для нашої країни важлива адаптація європейських практик концентрації зусиль на природних і набутих перевагах, досягнення відповідності ресурсів визначеним пріоритетам і завданням, усунення дублювання функцій органів управління та інституціональних перешкод, встановлення тісних зв'язків між учасниками інноваційного процесу, узгодження структурної побудови і функцій регіональних інноваційних систем з глобальними та мегарегіональними технолого-інноваційними циклами на основі результатів компаративного аналізу інноваційного потенціалу та інноваційної привабливості регіонів.

12. На основі методу нечіткої логіки показано, що чисельність дослідників менше впливає на результативність інноваційної діяльності, ніж обсяг витрат на інноваційну діяльність, що підтверджує важливість активізації фінансових ресурсів насамперед за рахунок диверсифікації та залучення зовнішніх джерел фінансування. Дослідження доводить необхідність спрямування регіональної

компоненти інноваційної політики в Україні на підтримку та розвиток людського капіталу, збільшення кількості інноваційно активних підприємств, впровадження результатів НДДКР та експортну експансію вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності. Розвиток інноваційної діяльності регіонів повинен відзначатися креативністю, особливо у галузях просторово-секторальної спеціалізації регіонів. Таким чином, детермінантою забезпечення динамічної конкурентоспроможності визначено наукове обґрунтування регіональних стратегій інноваційного розвитку, максимальне використання інноваційного потенціалу, формування ефективної регіональної інноваційної системи, впровадження результатів міжнародного технологічного обміну.

13. Державною Стратегією регіонального розвитку в Україні передбачено впровадження принципів регіональної політики європейських країн, гармонізованої з інноваційною політикою та програмами розвитку підприємництва. Базові засади стратегії пов'язані з європейськими підходами розуміння регіональної політики як поєднання засобів підвищення конкурентоспроможності територій і запобігання регіональним диспропорціям. Інституціональний аналіз показує, що стратегії розвитку регіонів України на період до 2020 р. переважно охоплюють лише згадування інноваційних засад як одного з чинників досягнення стратегічних та операційних цілей. Загальними недоліками регіональних стратегій і програм є декларативність, невизначеність джерел фінансування заходів, відсутність зв'язку з потребами регіону, суперечливість поставлених цілей і завдань, невідлагодженість зворотного зв'язку в процесі їх реалізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Полякова Ю. В. Пріоритети забезпечення конкурентоспроможності регіонів України : монографія. Львів : ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України”, 2018. 336 с.

2. Justification of priorities of the competitiveness strengthening of Ukrainian regions in the European integration process : Collective monograph “Socio-economic reforms of the national economy recovery: the experience of Ukraine” / Mokiю A.I., Poliakova Ju.V., Naumenko N. Bydgoszcz, Poland: University of Economy in Bydgoszcz, Publishing House, 2018. pp. 15-37. *Особистий внесок здобувача – обґрунтовано пріоритети підвищення конкурентоспроможності регіонів України в умовах євроінтеграції.*

3. Безпека та конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації : монографія / О. С. Власюк та ін.; за заг. ред. О. С. Власюка. К. : НІСД, 2017. 384 с. *Особистий внесок здобувача – обґрунтовано невизначеність глобального розвитку та роль країн-лідерів.*

4. System-dynamic modelling of entrepreneurial activity efficiency in the region : Collective monograph “Modelling of the mechanisms to restore the national economy” / Antoniuk D. A., Antoniuk K., Poliakova Ju.V. Bydgoszcz, Poland: University of Economy in Bydgoszcz, Publishing House, 2017. pp. 186-198. *Особистий внесок здобувача – досліджено активність підприємницького середовища регіону.*

5. Економічна безпека держави : монографія / за заг. ред. О. Власюка, А. Мокія. Львів : Апріорі, 2013. 836 с. *Особистий внесок здобувача – досліджено еволюцію теорій структуралізму в процесі глобальної економічної інтеграції, реформи зовнішньоекономічної сфери країн ЦСЄ у контексті структурних зрушень, трансформаційні реформи та інституціональні проблеми структурної перебудови економіки України, передумови та інституціональні засади інноваційного розвитку економіки України в умовах глобальних викликів.*

Статті у наукових фахових виданнях

6. Полякова Ю. В. Циклічність інноваційної діяльності та конкурентоспроможність: макро- і мезорівень. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 555-560. (Index Copernicus). URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal-15>.

7. Полякова Ю. В. Засади формування регіональної інноваційної політики країн-членів ЄС. *Вчені записки ТНУ імені В. Вернадського*. Серія “Економіка і управління”. 2018. Том 29 (68). № 1. С. 58-62.

8. Полякова Ю. В. Визначальні характеристики інноваційної діяльності у регіональному вимірі. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 1 (06). С. 100-105. URL: <http://rev.kpu.zp.ua>.

9. Полякова Ю. В., Мокій А. І., Власенко Л. В. Напрями активізації інноваційної діяльності підприємств приморських регіонів України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6. С. 61-66. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/6-2017-ukr>. *Особистий внесок здобувача – досліджено показники та тенденції інноваційної діяльності підприємств приморських регіонів України.*

10. Полякова Ю. В. Інноваційні засади конкурентоспроможності економіки України у міжнародних рейтингових порівняннях. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія “Економічні науки”. 2017. Вип. 23. Ч. 1. С. 27-30. (Index Copernicus).

11. Полякова Ю. В. Еволюція теоретичних моделей інноваційного розвитку регіону. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 2 (08). Ч. 2. С. 59-63.

12. Полякова Ю. В. Економетрична оцінка впливу чинників на економічний потенціал конкурентоспроможності регіону. *Глобальні та*

національні проблеми економіки: електронне фахове видання. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2017. Вип. 18. С. 356-360. (**Index Copernicus**).

13. Полякова Ю. В. Регіональні стратегії інноваційного розвитку: європейський та вітчизняний підходи. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 5 (10). С. 61-67. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/6-2017-ukr>.

14. Полякова Ю. В. Формування національних інноваційних систем пострадянських країн. *Глобальні та національні проблеми економіки*: електронне фахове видання. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2016. Вип. 9. С. 48-52. (**Index Copernicus**).

15. Полякова Ю. В. Проблеми і перспективи реалізації інноваційного потенціалу приморських регіонів України. *Вісник Одеського національного університету*. Серія “Економіка”. 2016. Том 1. Вип. 5 (47). С. 133-136.

16. Полякова Ю. В., Мокій А. І., Кучер Р.-Д. Гармонізація принципів інноваційної діяльності України та ЄС: проблеми та перспективи. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 4 (04). С. 36-40. URL: <http://economyandsociety.in.ua> *Особистий внесок здобувача – проведено компаративний аналіз відмінностей у формуванні та реалізації стратегій інноваційного розвитку України та країн-членів ЄС*.

17. Полякова Ю. В. Інноваційний потенціал регіонів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 168-171. (**CrossRef, Index Copernicus**).

18. Полякова Ю. В. Ефективність регіональних інноваційних систем. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 6. С. 272-276. (**Index Copernicus**). URL: <http://economyandsociety.in.ua>.

19. Полякова Ю. В., Мокій А. І., Кучер Р.-Д. Інноваційний потенціал конкурентоспроможності прикордонних регіонів України на сучасному етапі євроінтеграції. *Регіональна економіка*. 2016. № 2 (80). С. 165-174. (**Index Copernicus**). *Особистий внесок здобувача – запропоновано методологічні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності регіонів України*.

20. Полякова Ю. В., Мокій А. І., Кучер Р.-Д. Зовнішньоекономічні чинники безпеки розвитку агропромислового комплексу України в умовах євроінтеграції. *Причорноморські економічні студії : науковий журнал*. 2016. Вип. 5. С. 30-34. *Особистий внесок здобувача – обґрунтовано пріоритети розвитку агропромислового комплексу в процесі євроінтеграції*.

21. Полякова Ю. В., Гонга О. І., Ортіна Г. В. Детермінанти конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності в реальному секторі економіки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна. Львів : ЛьвДУВС, 2015. Вип. 2. С. 197-207.

Особистий внесок здобувача – досліджено основні показники діяльності підприємницького сектору.

22. Полякова Ю. В. Патентна активність: загальносвітові тенденції та позиції України. *Вісник Одеського Національного університету*. 2014. Том 19. Вип. 2. С. 152-155.

23. Полякова Ю. В. Порівняльна характеристика інноваційної діяльності ЄС та України. *Інноваційна економіка*. 2014. № 6. С. 37-42. (**Index Copernicus**).

24. Полякова Ю. В., Борода Є., Левада О. Роль прикордонних територій в капіталізації інтелектуального потенціалу “старопромислових” регіонів України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Механізми ефективного розвитку прикордонних територій : збірник наукових праць / ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАНУ”*; редкол.: В. Кравців (відп. ред.). Львів, 2014. Вип. 4 (108). С. 75-81. *Особистий внесок здобувача – з’ясовано сутність та визначальні характеристики “старопромислових” регіонів, показано роль прикордонних регіонів у зміцненні інтелектуального потенціалу країни.*

25. Полякова Ю. В., Яремко Л. А. Глобальна конкурентоспроможність регіону та фіскально-економічні аспекти її підвищення. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія “Економіка і менеджмент”*. 2012. №1 (14). С. 7-17. *Особистий внесок здобувача – досліджено концепції глобальної конкурентоспроможності регіону та окреслено риси регіону як суб’єкта просторової конкуренції.*

26. Полякова Ю. В., Мокій А. І., Веригенко І. О. Адаптація принципів національної стратегії сталого розвитку Французької республіки в Україні в умовах євроінтеграції. *Науково-технічна інформація*. 2012. № 2 (52). С. 21-24. *Особистий внесок здобувача – досліджено положення і принципи стратегії довгострокового розвитку.*

27. Полякова Ю. В., Мокій А. І., Слюсарчук Ю. М. Інноваційна активність малого та середнього підприємництва: теоретико-методологічні та прикладні аспекти. *Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 124/125. С. 60-62. *Особистий внесок здобувача – розроблено перспективні напрями активізації інноваційної діяльності малого та середнього бізнесу на основі вивчення досвіду країн-членів ЄС.*

28. Полякова Ю. В. Впровадження європейських принципів інноваційної діяльності: досвід для України. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2011. Вип. 34. С. 217-223.

29. Полякова Ю. В., Мокій А. І. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності регіону. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сборник научных трудов*. Донецк : ДонНУ, 2011. Т. 1. С. 287-291. *Особистий внесок*

здобувача – досліджено теоретичні та прикладні аспекти забезпечення конкурентоспроможності на основі інноваційної діяльності.

30. Полякова Ю. В., Мокій А. І., Бабець І. Г. Напрями активізації патентно-ліцензійної діяльності у Львівській області. *Науково-технічна інформація*. 2011. № 3 (49). С. 33-37. *Особистий внесок здобувача – оцінено сучасний стан патентно-ліцензійної діяльності у Львівській області.*

31. Полякова Ю. В., Бабець І. Г. Усунення перешкод участі України у патентно-ліцензійній торгівлі в умовах розширення зони вільної торгівлі. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 3 (12). С. 151-155. *Особистий внесок здобувача – досліджено проблеми участі України в патентно-ліцензійній торгівлі.*

32. Полякова Ю. В. Проблеми участі України у світовому технологічному обміні. *Науково-технічна інформація*. 2009. № 4. С. 11-14.

33. Полякова Ю. В., Бабець І. Г. Напрями удосконалення державного стимулювання інноваційного розвитку економіки малих міст (на прикладі Львівської області). *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 1 (10). С. 182-188. *Особистий внесок здобувача – досліджено проблеми та перспективи інноваційного розвитку малих міст.*

34. Полякова Ю. В., Бабець І. Г. Участь України в обміні технологіями з країнами ЄС. *Науково-технічна інформація*. 2008. №4 (38). С. 43-47. *Особистий внесок здобувача – обґрунтовано пріоритетні напрями участі України в обміні технологіями з країнами ЄС.*

35. Полякова Ю. В., Бабець І. Г. Напрями вдосконалення державної системи охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 6 (84). С. 67-73. *Особистий внесок здобувача – здійснено аналіз динаміки заявок на винаходи, визначено умови забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності.*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

36. Полякова Ю. В. Основные черты современного технологического развития. *Bulletin of Yerevan University. Sociology. Economics*. 2016. № 1. С. 54-59.

37. Полякова Ю. В., Яремко Л. А. Модернізація регіональної економіки в умовах соціально-економічної кризи (на прикладі Львівської області). *Economics and management: problems of science and practice: collection of scientific articles*. Vol. 1. Nurnberg : Verlag SWG imex GmbH, Nurnberg, Deutschland, 2014. 407-412 p. *Особистий внесок здобувача – обґрунтовано пріоритетні засоби модернізації регіональної економіки.*

38. Полякова Ю. В., Яремко Л. А. The Ways of Counteraction to the Financial-Economic Crisis at the Regional Level. *Ovidius University annals. Economic sciences series*. Volume XIII. Issue 2. Romania : Ovidium University

Press, 2013. С. 272-277. *Особистий внесок здобувача – обґрунтовано заходи інституційної підтримки антикризової політики на регіональному рівні.*

39. Полякова Ю. В. Основні економічні складники конкурентоспроможності регіону. *Zeszyty naukowe*. Warszawa : ALMAMER Szkoła Wyższa. 2013. № 2 (68). С. 237-244.

40. Полякова Ю. В. Инновационный и технологический потенциал экономического роста. *Современный научный вестник* : научно-теоретический и практический журнал (м. Белгород). 2012. № 13 (125). С. 21-28.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

41. Полякова Ю. В. Концептуальні положення програмування секторально-просторової спеціалізації регіонів. Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу та аспірантів ЛТЕУ “Актуальні проблеми економіки торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції” (Львів, 10-11 травня 2018 р.). Львів : вид-во ЛТЕУ, 2018. С. 198-200.

42. Полякова Ю. В. Регіональні інноваційні системи: сутність та підходи до формування. Наукова конференція професорсько-викладацького складу та аспірантів ЛТЕУ “Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції”: матеріали (Львів, 11-12 травня 2017 р.). Львів : ЛТЕУ, 2017. С. 59-60.

43. Полякова Ю. В. Формування конкурентоспроможності регіонів на інноваційних засадах: досвід ЄС. Четверта міжнародна науково-практична конференція “Наукові економічні дослідження: теорії та пропозиції”: матеріали (Запоріжжя, 24-25 березня 2017 р.). Запоріжжя, 2017. С. 72-74.

44. Полякова Ю. В. Методологічні засади оцінки інноваційної діяльності країн-членів ЄС. Друга всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю “Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах макроекономічної нестабільності”: матеріали (м. Миколаїв, 31 березня 2017 р.). Миколаїв : ММІРЛ ВНЗ “Університет “Україна”, 2017. С. 149-151.

45. Полякова Ю. В. Сучасні підходи до визначення конкурентоспроможності регіону. Міжнародна науково-практична конференція “Сучасний фундамент розвитку національної економіки”: матеріали (Київ, 2-3 червня 2017 р.). Київ : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2017. Ч. 2. С. 44-46.

46. Полякова Ю. В. Європейська практика інноваційного розвитку регіонів. Друга міжнародна науково-практична конференція “Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти”: матеріали (Херсон, 2-3 листопада 2017 р.). Херсон : Вид-во ПП Вишемирський В.С., 2017. С. 132-133.

47. Полякова Ю. В. Чинники розвитку старопромислових регіонів. Всеукраїнська науково-практична конференція “Принципи забезпечення

розвитку підприємств в умовах змін ринкового середовища”: збірник тез наукових робіт учасників (м. Одеса, 8-9 грудня 2017 р.). Одеса : ЦЕДР, 2017. Ч. 2. С. 26-28.

48. Полякова Ю. В. Інституційний базис інноваційної діяльності в приморських регіонах України. Міжнародна науково-практична конференція “Прогнозування економічного та соціального розвитку національної економіки”: матеріали доповідей (Запоріжжя, 22 квітня 2016 р.). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. С. 117-120.

49. Полякова Ю. В. Сучасний інноваційний розвиток приморських регіонів. Міжнародна науково-практична конференція “Соціально-економічний розвиток України: загрози та виклики в умовах трансформаційних змін”: матеріали (Одеса, 29-30 квітня 2016 р.). Одеса : ОНУ імені І. Мечникова, 2016. С. 170-173.

50. Полякова Ю. В. Оцінка інноваційної привабливості регіонів України. Щорічна наукова конференція професорсько-викладацького складу і аспірантів ЛТЕУ “Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції”: матеріали (Львів, 11-12 травня 2016 р.). Львів : Растр-7, 2016. С. 43-45.

51. Полякова Ю. В. Інноваційний розвиток регіону як фактор забезпечення конкурентоспроможності в умовах глобалізації. Міжнародна науково-практична конференція “Економічні підсумки 2016 року: досягнення, тенденції та перспективи”: матеріали (Одеса, 18-19 листопада 2016 р.). Одеса : ОНУ імені І. Мечникова, 2016. С. 144-146.

52. Полякова Ю. В. Формування регіональних інноваційних систем. Перша міжнародна науково-практична конференція “Наукові дослідження в XXI столітті: теорія і практика”: матеріали (Тернопіль, 21 листопада 2016 р.). Тернопіль : ГО МО “Центр аналізу і розвитку освіти та науки”, 2016. С. 61-62.

53. Полякова Ю. В., Бабій Л. С. Теоретичні засади та прикладні аспекти інноваційного розвитку. Міжнародна наукова конференція на тему “Розвиток міжнародної конкурентоспроможності: держава, регіон, підприємство”: збірник матеріалів (Португалія, Лісабон, 16 грудня 2016 р.). Лісабон, 2016. С. 188-190. *Особистий внесок здобувача – розкрито теоретичні основи розвитку на інноваційних засадах.*

54. Полякова Ю. В., Яремко Л. А., Штанько Т. М. Вплив фінансово-економічної кризи на економіку і згуртованість прикордонних регіонів. Międzynarodowa Konferencja na temat rozwoju euroregionów: Karpaty, Tatry, Beskidy (dylematy spójności w okresie wychodzenia z kryzysu światowego): Zbiór Abstractów Sesji Panelowych (Arlamów, 27-28 czerwca 2014). Almamer. Szkoła wyższa. Krasieczyn – Arlamów, 2014. s. 49-50. *Особистий внесок здобувача – проведено аналіз зовнішньоекономічних зв'язків прикордонних регіонів.*

55. Полякова Ю. В. Світовий досвід регулювання інноваційних процесів. ІХ міжнародна науково-практична конференція “Настоящи изследвания и развитие - 2013”: матеріали (Софія, 17-25 січня 2013 р.). Софія : “Бял ГРАД-БГ”, 2013. Том 9. С.77-81.

56. Полякова Ю. В., Яремко Л. А. Глобализация и экологизация в эпоху технологического развития: общность проблем. Международная научно-практическая конференция “Инновационное развитие Республики Молдова: национальные задачи и мировые тенденции”: матеріали (Комрат, 7-8 листопада 2013 року). Молдова : Комратский государственный университет, 2013. С. 129-132. *Особистий внесок здобувача – з’ясовано проблеми технологічного та екологічного розвитку.*

57. Полякова Ю. В. Використання переваг прикордонного розташування регіонів. VIII міжнародна науково-практична конференція “Найновите научни постижения - 2012”: матеріали (Софія, 17-25 березня 2012 р.). Софія : “Бял ГРАД-БГ”, 2012. Том 10. С.47-50.

58. Полякова Ю. В., Мокій А. І. Інноваційний розвиток регіонів. Третя міжнародна науково-практична конференція “Актуальні проблеми інформаційних технологій, економіки та права”: матеріали (Чернівці, 23-24 лютого 2011 р.). Чернівці : ПВНЗ “Буковинський університет”, 2011. С. 171-172. *Особистий внесок здобувача – окреслено проблеми і пріоритети інноваційної діяльності регіонів.*

59. Полякова Ю. В. Реалізація інноваційного потенціалу підприємств Львівської області. Міжнародний науковий семінар “Фінансово-економічні проблеми розвитку підприємств з врахуванням впливу новітніх глобальних чинників”: збірник наукових праць (Луцьк, 31 березня 2011 р.). Луцьк : ЛНТУ, 2011. С. 157-161.

60. Полякова Ю. В., Мокій А. І. Проблеми гармонізації інституційних принципів інноваційної діяльності України та ЄС. Міжнародна науково-практична конференція “Организационно-экономические проблемы регионального развития в современных условиях”: матеріали (Сімферополь, 29 квітня 2011 р.). Сімферополь: Таврійський національний університет ім. В. Вернадського, 2011. С. 246-248. *Особистий внесок здобувача – окреслено інституційні принципи інноваційної діяльності України та країн-членів ЄС.*

61. Полякова Ю. В., Мокій А. І. Науково-технічне та інноваційне співробітництво західних прикордонних регіонів України. Міжнародна науково-практична конференція “Формування мереж прикордонного співробітництва України”: матеріали (Чернівці, 12-13 травня 2011 р.). Чернівці : ЧТЕУ КНЕУ, 2011. С. 147-148. *Особистий внесок здобувача – обґрунтовано пріоритети та засоби інноваційного співробітництва західних прикордонних регіонів України.*

62. Полякова Ю. В., Яремко Л. А. Формування безпечного інноваційного розвитку та забезпечення інноваційної безпеки регіону. Міжнародна науково-

практична конференція “Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури”: тези доповідей (Львів, 19-21 травня 2011 р.). Львів : Львівська політехніка, 2011. С. 415-417. *Особистий внесок здобувача – обґрунтовано інструменти безпечного інноваційного розвитку регіонів.*

63. Полякова Ю. В., Мокій А. І. Інноваційний та науково-технічний розвиток України в умовах кризи. Міжвідомча науково-теоретична конференція “Шляхи реформування української економіки з метою забезпечення конкурентних переваг у посткризових умовах”: матеріали (Київ, 20 травня 2010 р.). К. : Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2010. С. 36-41. *Особистий внесок здобувача – оцінено тенденції і проблеми інноваційного та науково-технічного розвитку України.*

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації

64. Глобальна економіка : підручник / за заг. ред. Д. Антонюка, І. Бабець, А. Мокія. Запоріжжя : Видавець ФОП Мокшанов В. В, 2017. 612 с. *Особистий внесок здобувача – досліджено техноглобалізм як невід’ємний компонент економічної глобалізації і діалектично суперечливий процес.*

65. Міжнародний менеджмент інноваційної діяльності : підручник / Бабець І. Г., Полякова Ю. В., Мокій О. А. та ін. Запоріжжя : Кругозір, 2016. 496 с. *Особистий внесок здобувача – досліджено організаційні форми інноваційної діяльності, прийняття управлінських рішень у менеджменті інноваційної діяльності, здійснено аналіз міжнародної патентної та ліцензійної торгівлі; досліджено види, структуру та зміст основних умов міжнародних ліцензійних угод.*

66. Полякова Ю. В. Фінансові механізми інноваційної діяльності. *Регіональна економіка та управління.* 2015. № 2 (05). С.73-76.

67. Полякова Ю. В. Інноваційна активність промислових підприємств України. *Вісник Дніпропетровського університету.* 2013. № 10/3. Т. 20. С. 74-82.

68. Полякова Ю. В. Компаративний аналіз інноваційної діяльності пострадянських країн. *Збірник наукових праць “Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку”.* Т. 1. Інститут економіки промисловості НАНУ. 2011. С. 355-364.

69. Комерціалізація технологій та об’єктів патентного права : навчальний посібник / Мокій А. І., Полякова Ю. В., Бабець І. Г. Львів : ЛКА, 2010. 416 с. *Особистий внесок здобувача – досліджено теоретичні засади міжнародної передачі технологій і сучасні форми та засоби технологічного обміну.*

АНОТАЦІЯ

Полякова Ю. В. Інноваційні засади підвищення конкурентоспроможності регіонів України в процесі євроінтеграції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка / ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України”, Львів, 2019.

У дисертації узагальнено методологічні засади взаємообумовленості інноваційного розвитку і конкурентоспроможності та обґрунтовано програмно-цільові заходи щодо підвищення конкурентоспроможності регіонів на інноваційних засадах. Визначено основні напрями та пріоритети формування спільної інноваційної політики ЄС як інструмента забезпечення конкурентоспроможності регіонів.

Запропоновано методичні підходи до дослідження конкурентоспроможності регіонів, відповідно до виявлених конкурентних переваг регіони України об’єднано у групи, для яких розроблено положення стратегічного програмування їх розвитку на основі селективного вибору технологічно-інноваційної, промислово-інноваційної, секторально-інноваційної, еколого-інноваційної спеціалізації регіонів. Розроблено методичні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу конкурентоспроможності та ефективності його використання регіонами України шляхом введення поняття “інноваційний потенціал конкурентоспроможності” та моніторингу використання потенціалу на основі розробленого інтегрального показника та коефіцієнта ефективності.

Проведено аналіз відмінностей у розробленні та реалізації регіональних стратегій інноваційного розвитку країн-членів ЄС і України та запропоновано організаційно-економічні інструменти гармонізації інноваційної сфери України та країн-членів ЄС. Обґрунтовано концептуальні засади стратегічного програмування та інституціонального проектування раціональної просторово-секторальної спеціалізації регіонів. Розроблено стратегічні пріоритети та механізми використання інноваційного потенціалу для зміцнення конкурентоспроможності регіонів України шляхом підвищення ефективності функціонування регіональних інноваційних систем, імплементації європейських практик управління реалізацією цільових регіональних інноваційних програм, обґрунтування програмних засобів зміцнення конкурентних переваг регіонів.

Ключові слова: регіональна політика, конкурентоспроможність регіону, інноваційний потенціал, регіональні інноваційні системи, конкурентні переваги регіону, європейська інтеграція.

АННОТАЦИЯ

Полякова Ю. В. Инновационные основы повышения конкурентоспособности регионов Украины в процессе евроинтеграции. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика / ГУ “Институт региональных исследований имени М. И. Долишнего НАН Украины”, Львов, 2019.

В диссертации обобщены методологические основы взаимообусловленности инновационного развития и конкурентоспособности, обоснованно программно-целевые мероприятия по повышению конкурентоспособности регионов на инновационных принципах. Выявлены основные направления и приоритеты формирования общей инновационной политики ЕС как инструмента обеспечения конкурентоспособности регионов.

Предложены методические подходы к исследованию конкурентоспособности регионов. В соответствии с выявленными конкурентными преимуществами регионы Украины объединены в группы, для которых разработаны основы стратегического программирования их развития на основе селективного выбора технолого-инновационной, промышленно-инновационной, секторально-инновационной, эколого-инновационной специализации регионов. Разработаны методические подходы к оценке инновационного потенциала конкурентоспособности и эффективности его использования регионами Украины путем введения понятия “инновационный потенциал конкурентоспособности” и мониторинга использования потенциала на основе разработанного интегрального показателя и коэффициента эффективности.

Проведен анализ различий в разработке и реализации региональных стратегий инновационного развития стран-членов ЕС и Украины и предложены организационно-экономические инструменты гармонизации инновационной сферы Украины и стран-членов ЕС. Обоснованы концептуальные основы стратегического программирования и институционального проектирования рациональной пространственно-секторальной специализации регионов. Разработаны стратегические приоритеты и механизмы использования инновационного потенциала для укрепления конкурентоспособности регионов Украины путем повышения эффективности функционирования региональных инновационных систем, внедрения европейских практик управления реализацией целевых региональных инновационных программ, обоснования программных средств усиления конкурентных преимуществ регионов.

Ключевые слова: региональная политика, конкурентоспособность региона, инновационный потенциал, региональные инновационные системы, конкурентные преимущества региона, европейская интеграция.

ANNOTATION

Poliakova Ju. V. Innovative Principles of Increasing the Competitiveness of Ukraine's Regions in the Process of European Integration. – Qualifying scientific work, manuscript copyright.

Thesis for a Doctor Degree in Economics, speciality 08.00.05 “Development of Productive Forces and Regional Economy” / State Institution “Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the National Academy of Science of Ukraine”, Lviv, 2019.

The thesis deals with the evolution of theories of regionalism and innovation development. The changes in theoretical approaches to the formation of the competitiveness of subjects of different levels of management in accordance with the changes in technological processes in global development are highlighted. Methodological principles of interdependence of innovation development and competitiveness are generalized, the application of which may give rise to the results that serve as a basis to justify the programme-targeted measures to improve the competitiveness of the regions on innovative principles. The main directions and priorities of the formation of the Joint EU innovation policy as a tool for ensuring competitiveness of regions are clarified.

In accordance with the methodology for assessing the present state and forecasting the development and use of the competitiveness of Ukrainian regions, a number of competitive advantages have been identified that contribute to strengthening the competitiveness of Ukrainian regions. On the basis of the above, the theoretical and methodical toolkit is proposed for the strategic programming of the use of the innovative factor of specialisation of the identified groups of regions (technological innovative, industrial innovative, sectoral innovative, ecological innovative groups) with the definition of system characteristics, strategic goals and operational tasks, organisational and institutional restrictions of practical application using European experience.

Significant differences in the development and implementation of regional strategies of innovation development of the EU member states and Ukraine are analysed; and the organisational and economic component of integration of Ukraine and the EU in the innovation sphere is substantiated, which includes external, internal regional and national measures and means. It has been established that the important factor of the transformation of regional policy of Ukraine is the necessity of using European approaches and implementation of the norms of the Association Agreement between Ukraine and the EU.

Theoretical and methodological provisions on the interpretation of the innovation potential of competitiveness are proposed, which is considered not only as a combination of industrial and intellectual resources of the region, but also as a dominant factor in inclusive regional development, provided that effective innovation infrastructure is formed, the role of regional government bodies is strengthened in

creating institutional conditions for development, and the innovation potential is operatively monitored and used on the basis of the proposed list of performance indicators.

The attention is paid to the study of methodological approaches to the design and operation of regional innovation systems in Ukraine as a factor in the strengthening of competitiveness. An assessment of innovation activity in the regions of Ukraine has been carried out revealing a lack of efficacy in regional innovation systems and their isolation from local innovation processes.

The theoretical and methodological approaches are applied to modelling the component structure of the innovation potential of regions of Ukraine based on fuzzy logic methods. This has made it possible to optimise the efficiency of innovation activity and to prove the insignificant influence on the effectiveness of the number of researchers in comparison with the amount of innovative costs, which substantiates the role of financial support of innovation activity on macro- and meso-levels of the management hierarchy. The application of the method of the main components proves the need for orientation of regional innovation policy in Ukraine on the development of human capital, increase in number of innovative actors, introduction of the research and development results, and export of domestic intellectual property.

The conceptual bases of strategic programming and institutional designing of rational spatial and sectoral specialisation of regions are substantiated. Strategic priorities for creating a regional institutional innovation infrastructure have been developed to eliminate the identified imperfection of the institutional basis in using the innovative factor for strengthening the competitiveness of the regions. On the basis of system analysis, the most influential factors of innovation activity in the regions are identified, which allows to substantiate scientific and methodical approaches to strategic programming of regions' competitiveness on the basis of rational use of innovation potential; means of accelerating the implementation of European practices of management for the targeted regional innovation programmes to enhance competitiveness.

Keywords: regional policy, competitiveness of a region, potential of competitiveness, regional innovation systems, competitive advantages of a region, European integration.

Підписано до друку 03.06.2019 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі. Умов. друк. арк. 1,9.
Тираж 100 прим.

Друк: ПП "Арал"
м. Львів, вул. Козельницька, 4. Тел: (050) 371-62-80